

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto.....	
Uutisia Netivyasta.....	
Joseph Shulam	
Ajat ja aikakaudet raamatullisessa kalenterissa.....	
Joseph Shulam	
Parannuksen Portti.....	
Elazar Brandt	
Miksi paastoon ja rukoilen Jom Kippurina?.....	
Yitshak Kugler	
Seitsemän lajia.....	
Linda Olsvig-Whittaker	
Paavali ja Jom Kippur Apostolien Teoissa.....	
Hilary Le Cornu ja Joseph Shulam	
Siunattuja ovat anteeksiannetut.....	
Rittie Katz	

Teaching from Zion:
Netivyah Bible Instruction Ministry
P.O.Box 8043 (16 Narkis Street)
91080 Jerusalem.
Israel
Tel: 972-(0)2-623 1019
Fax: 972-(0)2-624 9258
E-mail: netivyah@netivyah.org.il
Home page: www.netivyah.org

Suomenkielinen toimitus:
Israel-Apu Ry
c/o Risto Tani
Tanintie 35
36520 Raikku
03-3767513
rt471@dnainternet.net

Opetusta Siionista lehti on ilmainen. Lehteä jaetaan kokoustilaisuuksissa ja eri paikkakunnilla yhteyshenkilöiden kautta. Lehden voi tilata myös henkilökohtaisesti. Lehti kustannetaan lahjoitusvaroin. Vapaaehtoisen lahjoituksen lehden toimittamis- ja postittamiskuluihin voi suorittaa seuraavalle pankkitilille:

Kangasalan Osuuspankki
Tili n:o 510400-40033452

Netivyah on Israelissa toimiva messiaaninen järjestö, pääpaikkanaan Jerusalem. Netivyyä voi avustaa seuraavan Israel-Apu Ry:n tilin kautta. Tilille suoritettavat lahjoitukset menevät humanitaarisena avustuksena lyhentymättöminä Netivyan hyväksi.

Israel-Apu Ry / Netivyah
Kangasalan Osuuspankki
Tili n:o 510400-20004879

Johdanto

Tämänkertainen Opetusta Siionista, joka ilmestyy juuri ennen Suuria juhlapäiviä, on omistettu juutalaisten juhlien eri näkökulmille.

Ensimmäisessä artikkelissa Joseph Shulam antaa yhteenvedon raamatullisista ja lisä-raamatullisista juhlista samalla kuvaillen lyhyesti niiden luonnetta. Lopuksi hän päättää artikkelin lyhyillä kommentteilla kannattajista ja juhlien noudattamisen vangeista, toisaalta juutalaisten uskovien ja toisaalta pakanauskovien taholta.

Seuraavana on Elazar Brandt:n kirjoitus. Se on selonteko juutalaisten asenteista katumusta kohtaan, joka on esillä klassisessa juutalaisessa tekstissä ”Oikeamieliset polut” (*The Paths of Righteous*). Kirjan tarkoitus on johdattaa lukija syvemmälle Jumalan tuntemisessa. Katumuksesta kertovassa kappaleessa nimetön kirjoittaja luonnehtii 20 askelta, jotka vievät ihmistä lähemmäs Herraa.

Ehdotuksiin, joita Joseph Shulam teki artikkelissaan kalenteriin, perehtyy tarkemmin Yitshak Kugler. Hän kertoo henkilökohtaiset syynsä juhlistaa Jom Kippuria, Suurta sovituspäivää. Näihin kuuluu jäsenyys liittoon ja siksi velvollisuus sen käskyihin; sovituksen muisto meillä on Jeshuassa; ja tunnustaminen ja esirukous juutalaisen yhteisön puolesta, jotka pysyvät Jumalan liiton ihmisinä.

Linda Olsvig-Whitaker:n artikkeli heijastelee kirjoittajan kasvitieteellistä kiinnostusta. Hän toimii ekologina Israelin luonto- ja puistoviraston tiede- ja suojeleuosastossa Jerusalemissa. Hänen artikkelinsa, joka on kirjoitettu erityisesti Opetusta Siionista -lehdelle, tutkii seitsemän lajin joitakin biologisia, kasvitieteellisiä ja ekologisia ominaisuuksia. Nämä hedelmät ja maanantimet symbolisoivat Israelin maan hedelmällisyyttä. Monilla näistä lajeista on tärkeä merkitys eri juutalaisissa juhlissa.

Seuraavaksi olemme sisällyttäneet lehteen lainauksen Hilary Le Cornun ja Joseph Shulamin kirjasta *Apostolien Tekojen Juutalaisten Juurien Kommentaari*, jonka Akademia julkaisi Jerusalemissa 2003. Tämä artikkeli käsittelee Apostolien tekojen kohtaa 27:9, jossa Paavalin purjehdusaikataulu on suoraan yhteydessä Jom Kippuriin. Lainaus kertoo joitain taustoja Yom Kippurin ominaisuuksista, jotka liittyvät purjehdusaikataulun päättämiseen. Se myös antaa lyhyen katsauksen paaston pää-tunnusmerkkeihin.

Lopuksi Rittie Katz kiinnittää huomiomme aina läsnä olevaan anteeksiannon tarpeeseen. Siihen, joka seuraa katumustamme Jumalan heikentymättömän armon vuoksi. Tänä Herran vierailuun valmistautumisen aikana Rittie korostaa seikkaa, että juuri nyt on aika tunnustaa syntinsä. Nyt on aika vastaanottaa anteeksiannon ja puhdistautumisen siunaus. Nyt on aika ”kävellä valossa niin, että Hänen kallisarvoinen verensä puhdistaa meidät”.

Uutisia Netivyasta

Joseph Shulam

Kahdeksan kuukautta on kulunut viimeisen *Opetusta Siionista* -lehden julkaisemisesta. Kun me aloitimme, tarkoituksemme oli julkaista sitä neljä kertaa vuodessa ja me onnistuimme tässä muutamien vuosien ajan. Nyt me olemme iloisia, jos me pystymme julkaisemaan tämän tärkeän lehden kaksi kertaa vuodessa. Minua ihmetyttää se, että kun meillä oli vain kaksi kokoaikaista työntekijää Netivyassa, me pystyimme tuottamaan neljä lehteä vuodessa ja nyt, kun meillä on seitsemän kokoaikaista työntekijää ja kaksi osa-aikaista työntekijää, me emme pysty julkaisemaan lehteä enempää kuin kaksi kertaa vuodessa! Minä otan täyden vastuun tästä, mutta jos pyydätte minulta selitystä,

minä voisin tarjota teille 100 syytä. Totuus on, että olemme ottaneet liikaa työtä itsellemme ja vaikka minä työskentelen keskimäärin 14 tuntia päivässä, en kuitenkaan pysy kaiken perässä, mitä tulisi tehdä. Luulisin, että ratkaisu tähän ongelmaan olisi leikata joitakin Netivyan projekteja. Ongelmana on mitä me voisimme leikata: Soppakeittiön humanitääriininen työ, Uuden Testamentin juutalaisten juurien selitysteos, Jerusalemin seurakunnan kanssa työskenteleminen, ihmisten neuvomiseen kuluva aika, uskovien häiden järjestäminen, Kol HaYeshua-radioasema? On vaikeaa hylätä yksi näistä ”lapsista,” jotka ovat kaikki eläviä ja siunauksena Jumalan Valtakunnalle ja juutalaiselle kansalle. Niinpä, meidän täytyy tyytyä kahteen numeroon *Opetusta Siionista* vuodessa eikä neljään!

Olen puhunut vähän matkustamisesta ja palvelutyöstä, mitä Netivyan jäsenet tekevät kansainvälisesti. Luulisin, että jos asuisimme Yhdysvalloissa tai muussa maassa, sanoisimme itseämme kansainväliseksi palvelustyöksi. Itse asiassa me olemme kansainvälinen palvelustyö. Tänä vuonna viisi Netivyan jäsentä on matkustanut opettamaan maissa, kuten Suomi, Hollanti, Brasilia, Yhdysvallat, Korea, Japani ja Saksa. Ihmiset näissä maissa, johon Netivyan jäsenet ovat kutsutut matkustamaan, tietävät Israelin ulkopuolisen ”tehtävän” tärkeyden seurakunnille, mutta minä tahtoisin teidän, jotka tuette Netivyata, tietävän enemmän tästä Netivyan palvelustyön osa-alueesta. Yksi Netivyan alkuperäisistä tavoitteista on olla ymmärryksen silta juutalaisen yhteisön ja seurakunnan välillä, juutalaisten ja kristittyjen välillä sekä juutalaisuuden ja kristillisyyden välillä.

Uskomme, että seurakunnan ja synagogan suhde on elintärkeä Uuden Testamentin seurakunnan ennalleenasettamiselle. Se on hyvin samanlaista kuin, ”tuo sinä rinkelit ja minä tuon kermajuuston”. Protestanttinen reformaatio epäonnistui ja toisen maailmansodan juutalainen holokausti oli protestanttisen reformaation kuoleman sinetti. Yhdysvalloissa Cane Ridge Herätyksessä alkaneet ennalleenasetusliikkeet näyttävät myös epäonnistuneen ja yhä jatkavat jakaantumista, tappelemista, erotautumista, aivan kuten protestantit. Ehdotan teille, että näiden suurten ja tärkeiden liikkeiden epäonnistumisen osa pääsystä on puuttuva aines, joka on tärkein ensimmäisen vuosisadan seurakunnan osa: juutalaiset uskovat, mielenkiinto Jerusalemiin ja Israelin maahan ja kaiken päällimmäisenä Roomalaiskirjeen 11. luvun luonnollisen oliivipuun tunnustaminen. Osalle teistä tämä näkökulma saattaa olla uusi tai jopa outo, mutta olen varma, että jos katsotte tätä Netivyan palvelustyön aluetta, te näette miten tärkeää meille on matkustaa ja opettaa kaikissa näissä paikoissa. Itse asiassa, meidän on vaikea pysyä kaikkien niiden kutsujen perässä, joilla meitä kutsutaan opettamaan ja puhumaan kansainvälisesti. Pelkästään viimeisen kuukauden aikana olemme saaneet kutsuja Washington D.C.:hen, Dallasiin ja Fort Worth:iin Teksasiin, Floridaan, Georgiaan, Kaliforniaan, Chicagoon, Pohjois-Carolinaan, Argentiinaan, Saksaan, Englantiin, Ukrainaan, Bulgariaan, Suomeen ja Hollantiin! Nämä ovat uusia kutsuja – eri paikkoja kuin Suomi, Japani, Saksa ja Brasilia, joihin olemme matkustaneet joka vuonna jo yli vuosikymmenen ajan. Monissa näissä paikoissa on ihmisiä, jotka ottavat evankeliumin vastaan, joita kastetaan ja jotka muuttavat elämänsä. Toiset sitoutuvat Uuden Testamentin seurakunnan ennalleenasettamisen pyrkimykseen ja tukemaan sitä, mitä Herra tekee meidän kauttamme Israelissa. Minä huomaan, että monille teistä tämä Netivyan palvelustyön alue on uusi ja toivon, että te iloitsette meidän kanssamme sen johdosta, mitä Herra tekee näissä neljään maanosaan levittäytyneissä maissa. Me aina painotamme sen työn tärkeyttä, mitä Netivya tekee Israelissa, eikä ole epäilystäkään siitä, että palvelustyömme tärkein alue on se, mitä teemme kotona. Mutta älkäämme unohtako, että tuolla ulkona on kokonainen maailma ja että meillä on myös vastuu levittää ennalleenasettamisen sanomaa maailmalle.

Viimeisien kuukausien aikana olemme menettäneet joitakin hyvin rakkaita ja tärkeitä veljiä ja sisaria. Kun sanon ”menettäneet”, tarkoitan näitä veljiä, jotka ovat lähteneet maailmastamme ja jotka ovat liittyneet ylösnousemusta odottavien pyhien paljouteen. Menahem on kuollut 80-vuoden vanhassa kypsässä iässä. Menahem ei ollut Netivyan jäsen eikä seurakuntamme jäsen, mutta hän oli rakas kanssajuutalainen, joka antoi elämänsä Jeshualle ja pysyi uskollisena. Menahem aloitti kul-

Vsk 16 - Syyskuu 2004 - Elul 5764

kunsa Jeshuan kanssa aikana, jolloin pääasiassa oli ns. ”heprealaisia kristittyjä” – juutalaisia, jotka kääntyivät johonkin kristinuskon protestanttiseen lahkoon ja kielsivät juutalaisen identiteettinsä ainakin käytännössä. Kuitenkin muutamien viimeisten vuosien aikana Menahem löysi uudelleen hänen juutalaisen identiteettinsä ja taisteli Uuden Testamentin juutalaisen ilmaisun säilyttämisen puolesta uskossamme Jeshuaan. Hän kantoi tätä taistelua jalolla armolla, jota sekä hänen ystävänsä että vastustajansa arvostivat. Tulemme kaipaamaan Menahemia.

Eliyahu, rakas veljemme ja Netivyan johtokunnan pitkäaikainen jäsen Israelissa, kuoli hiljattain aivosyöpään. Eliyahulla oli tohtorintutkinto Heprealaisesta Yliopistosta ja hän oli todellinen Jumalan Sanan ja juutalaisuuden kirjanoppinut. Hän oli opettajana muutamissa akateemisissa laitoksissa Israelissa ja Jerusalemin seurakuntamme uskollinen jäsen. Eliyahun hautajaiset, joita pidettiin juutalaisen tavan mukaan samana päivänä kuin hänen kuolemansa, oli keskiyöllä. Juutalainen tapa on haudata kuollut samana päivänä eikä antaa ruumiin jäädä yön yli ilman hautaamista. Hautajaisissa oli rabbit kahdesta synagogasta, joissa Eliyahu kävi uskollisesti. Molemmat näistä rabbeista puhuivat Eliyahun ihmeellisestä hengestä ja jalosta tavasta esittää Messiaan tapaus ja opettaa Jumalan Valtakunnasta. Eliyahu oli todellinen, jalo sielu, joka antoi elämänsä Herralle nuoruudessaan eikä koskaan horjahtanut, aina pyrki esittämään Jeshuan Messiaana ensimmäisen vuosisadan juutalaisessa asiayhteydessä. Eliyahua kaivataan kovasti jo nyt – eniten hänen perheensä ja sitten myös kaikki me.

Deanne, meidän rakas siskomme Denveristä, Coloradosta, on myös poissa. Deannella oli Kansasin kokoinen sydän ja ranskalaisen kokin kaltaiset kulinaariset taidot, yhdessä rakkaudella Israeliin ja Jumalan valtakuntaan, joka oli harvinaista. Me kaikki suremme tätä täysin odottamatonta menetystä. Me jaamme hänen perheensä kanssa syvää, syvää surua ja murhetta. Me rukoilemme hänen miehensä ja poikansa puolesta, ja me kannustamme perhettä ja CHCC:n ystäviä jatkamaan Deannen muistoa ja hänen elämänsä työtä.

Meidän päätyömme on julistaa Hyvää Sanomaa Israelin kansalle. Me emme ole lähetysaarnajia, sanan klassisessa merkityksessä, mutta me kyllä haluamme Israelin tietävän, että Jeshua on Messias ja että Jumala rakastaa maailmaa. Me julistamme tätä Hyvää Sanomaa radiossa, kodeissamme, kaikkialle minne me menemme ja kaikessa mitä me teemme. Meillä on muutamia uusia ihmisiä työskentelemässä Kol HaYeshua radiolähetyksessä. Meillä on uusi kokoaikainen työntekijä, joka tekee Through the Bible (Läpi Raamatun)-ohjelmaa. Tätä Raamatun opiskelua lähetetään viisi päivää viikossa, puoli tuntia päivässä hepreaksi kaikkialle Israeliin aamuradiossa. Meillä on myös uusi osa-aikatyöntekijä, joka tekee lauantai-illan ohjelmaa ”In Touch” (Yhteydessä), joka käsittelee elämän käytännöllisiä puolia raamatullisesta näkökulmasta. Olemme iloisia, kun meillä on enemmän ihmisiä töissä Kol HaYeshua radiossa.

Israelin taloudellinen tilanne on tuonut monia ihmisiä Soppakeittiöömme. Me ruokimme nyt ainakin 55 ihmistä päivässä kuumalla hyvällä ruualla, joka annetaan heille ilmaiseksi Jumalan armosta ja Israelia rakastavien hyvien ihmisten lahjoituksista. Meidän on täytynyt palkata ylimääräinen työntekijä työskentelemään Soppakeittiössä ja olemme iloisia, että saamme lähetteitä sosiaalityöntekijöiltä, jotka työskentelevät muutamissa Jerusalemin esikaupungeissa, ja jotka näkevät, että me teemme hyvää työtä ja lähettävät meille ihmisiä, jotka eivät pysty elättämään itseään, joko taloudellisten syiden tai sairauden vuoksi. Tämä on se todistus, jonka me haluamme osoittaa juutalaisessa yhteisössä.

Arabiveljemme ja sisaremme voivat hyvin Lodissa. Meillä oli hiljattain toinen, hyvin ihanan nuoren miehen kaste Lodissa ja ryhmä siellä on hitaasti taas kasvamassa, kuten se teki 1970-luvun alussa.

Me ylistämme Herraa arabiveljistämme ja sisaristamme ja siunaamme heidän toivomustaan, että rauha ja vanhurskaus hallitsisivat tässä maassa asuvien arabien ja juutalaisten tähden.

Galatalaisten kirjeen kommentaari on saavuttamassa viimeisiä vaiheitaan. Se tulee olemaan suunnilleen yhtä pitkä kuin Roomalaiskirjeen kommentaari – ja kolmannes Apostolien tekojen kommentaarin koosta! Me toivomme, että se tulee olemaan siunauksena niille, jotka haluavat nähdä Paavalin hänen alkuperäisessä juutalaisessa yhteydessä, ja me rukoilemme, että huolimatta haasteista, jotka se saattaa nostaa vakiintuneisiin asenteisiin ”uskoa ja tekoja” tai ”armo ja lakia” kohtaan, te löytäisitte sen helpoksi ylennykseksi vahvistamaan uskollisuuttanne Jumalaan Jeshuassa. Me toivomme, että saamme kommentaarin myyntiin tämän vuoden loppuun mennessä.

Me arvostamme apua ja rukouksia, joita annatte Netivyah:lle sekä huoltanne juutalaisen kansan ja koko Lähi-idän ihmisten pelastumisen puolesta.

Jumala siunatkoon teitä ja teidän elämääne Hänessä!

Joseph Shulam

Ajat ja aikakaudet raamatullisessa kalenterissa

Joseph Shulam

Kalenteri rytmittää sekä maallista että hengellistä elämäämme. Raamatullinen kalenteri perustuu kuun kiertoon, mikä on raamatullisissa juhlissa hyvin tärkeätä. Sekä pääsiäinen että lehtimajanjuhla ovat tiukasti kytketty kuun kiertoon. Molemmat alkavat illalla kuukauden 14. päivä. Neljäntoista päivän yö on aina täydenkuun aika. Kun siis Israelin lapset Mooseksen johdolla lähtivät Egyptistä pääsiäisen illalla, oli täysikuu. Myös lehtimajajuhla osuu täydenkuun aikaan. Tämä yhdistää kalenterin kosmisiin tapahtumiin ja kaikkeen Jumalan luomaan.

Nämä asiat ovat tärkeitä, sillä ne muistuttavat meitä siitä, että tämä maailma on Jumalan ja Hänen luomansa. Raamatullinen kalenteri antaa Jumalan luomakunnalle yhtenäisen rytmin luonnon, maailmankaikkeuden ja Jumalan ihmisten välillä.

Raamatullisella ajan käsitteellä on alku ja loppu. Daniel 12:4 sanoo: *"Mutta sinä Daniel, lukitse nämä sanat ja sinetöi tämä kirja lopun aikaan asti. Monet sitä tutkivat, ja ymmärrys lisääntyy."*

Iankaikkisuuden tulkitaan usein virheellisesti tarkoittavan "loputonta". Heprean kielen sanoilla, jotka raamatussa käännetään "iankaikkisuudeksi", on hepreaksi hyvin erilaisia merkityksiä. Hepreaksi niillä on rajaus. Tämä ei tarkoita sitä etteikö kreikkalainen Uusi Testamentti tarkoittaisi "ikuisen" - "aina". Hepreaksi sanomme "Ad Olam" tai "Le Olam" tai persoonallisemmin "Ledoroteichem"- "kaikille sukupolvillemme". Kaikissa näissä heprean sanonnoissa on ikuisuuden tuntu, muttei loputtomuuden. Sen perusteella mitä tiedämme nyt, näyttäisi siltä, ettemme voi unelmisammekaan kuvitella, mitä tarkoittaa olla olemassa ikuisesti.

Kol. 2:16-17 kertoo meille, että Sapatit, uskonnolliset juhlat ja uudet kuut ovat varjo tulevasta: *"Älköön siis kukaan teitä tuomitko syömisestä tai juomisesta, älköön myös minkään juhlan tai uuden kuun tai sapatin johdosta, jotka vain ovat tulevaisten varjo, mutta ruumis on Kristuksen".*

Jos raamatullisen kalenterin juhlat ovat varjo tulevasta, meidän pitää ymmärtää, että varjon kautta me näemme todellisuuden. Länsimaisessa yhteiskunnassa jonkin arvoa vähätellään, kun puhutaan varjosta. Varjo ei ole kovin tärkeä. Mutta Lähi-idän kulttuurissa varjo on hyvin merkittävä. Se muodostaa ennakoita kuvan todellisuudesta, joka on juuri tulossa. Kun näet varjon lähestyvän kulman takaa, tiedät että jotakin todellista seuraa aivan varjon perässä.

Mielestäni sen takia, koska historiallinen kristillisuus omaksui kreikkalaisen kulttuurin varhain, sen on ollut vaikea ymmärtää "varjoa" ja sen "todellisuutta". Länsimaiden kristillisuus ymmärsi "varjon" tässä tekstissä mustamaalaamaan sapattia ja juhlia. Tämä ajatus ei olisi käynyt mielessäkään apostoleilla tai Paavalilla, joka itsekin piti kaikki juutalaisten perinteet ja lait (vrt. Ap.t. 28:17).

Seuraavassa kerron lyhyesti kunkin juhlan luonteesta:

Sapatti

Jokainen viikko on jaettu luomisyksikköihin. Joka viikko toistamme sitä rytmiä, jolla Jumala loi taivaat ja maan. Elämäsi on aivan toisenlaista, jos olet tietoinen että tämä on Jumalan maailma, jonka Hän on luonut ja josta Hän, itse Kaikkivaltias pitää huolen.

Rosh Hashana - 1. Tishrei-kuuta (syys-lokakuussa)

Rosh Hashana alkaa Tishrei-kuun ensimmäisenä päivänä. Tishrei on Jumalan sanassa seitsemäs kuukausi. Juutalaisen perinteen mukaan Tishrei-kuun ensimmäinen päivä on myös luomisen ensimmäinen päivä. Siksi se on otettu myös vuoden ensimmäiseksi päiväksi. Tämän perinteen mukaisesti Rosh Hashanassa juhlitaan kykyä vastaanottaa ja se on itse asiassa päivä, jolloin korkeuksissa päätetään, mitä kukin ihminen on kyseisenä vuonna saava. Nöyrien rukousten, iloisten juhla-aterioiden ja juhlinnan lisäksi juutalaiset yhdistävät tämän juhlan haluun vastaanottaa. Tällä halulla on kaksi puolta: positiivinen ja negatiivinen. Halulla on tärkeä merkitys ihmisen kehityksessä, koska ilman sitä emme olisi halukkaita uhrauksiin saavuttaaksemme päämäärämme. Samalla kaikki tiedämme että halu ilmenee myös negatiivisesti itsekkyytenä ja ahneutena.

Rosh Hashana on juutalaisessa kalenterissa myös alku hyvin tärkeälle ajanjaksolle, nimeltään "Kauhistuttavat päivät". Kymmenen päivää Rosh Hashanan ja Jom Kippurin (Sovituspäivän) välillä ovat syntiemme mietiskelyn ja itsemme tutkimisen aikaa sekä aikaa katumukseen ja sielun etsimiseen.

Jom Kippur (Sovituspäivä) - 10. Tishrei-kuuta

Tishrei-kuun kymmenes päivä on Jom Kippur; päivä jolloin harjoitamme itsemme kieltämistä. Kymmenen päivää olemme pyytäneet syntejämme anteeksi Luojalta. Messiaanisin juutalaisina tiedämme, että Jeshua on sovituksemme ja ettei ole sovituksia ilman Jeshuan kuolemaa ristillä ja ylösnousemuksesta. Jeshuaan uskovina juutalaisina meidän ei pitäisi kokea Jom Kippuria menetyksen päivänä, vaan itse asiassa iloisena kiittää Luojaan siitä mitä olemme saaneet Jeshuassa. Voimme myös samaistua Luojaamme kilvoittelun kautta sekä ottamalla osaa suruun, jota Hän kokee siihen asti kunnes Israel ottaa Jeshuan vastaan pelastajanaan. Paastoamme päivän ilman vettä ja ruokaa ja keskitämme pyrkimyksemme levittämään hyvyyttä kansallemme.

Sukkot (Lehtimajanjuhla) - 15. Tishrei-kuuta

Sukkot on seuraava looginen vaihe messiaanisisessa mallissa, jossa on "halu saada pystyäkseen antamaan". Satokauden ja sadonkorjuun jälkeen siirrymme Lähi-idässä talviaikaan. Juuri ennen sadokauden alkua, aivan satokauden lopussa vietetään Sukkotia, seitsemän päivää kestävästä sadonkorjuujuhlaa, joka alkaa 15. Tishrei -kuuta. Raamatun aikaan Sukkotia vietettiin asettamalla esille hedel-

Vsk 16 - Syyskuu 2004 - Elul 5764

miä ja uhraamalla seitsemänkymmentä härkää (temppelin päivinä). Nämä teot symboloivat Israelin roolia jumalallisen runsauden jakamisessa "maailman seitsemällekympenelle kansakunnalle".

Rakennamme väliaikaisen asunnon tai katoksen, joka täydellisesti kattaa juutalaisen elämän juhla-viikon ajan. Sukkot huipentuu kahdeksannen päivän "Simchat Torah" –juhlaan. Tästä päivästä sanotaan (Joh.7:37): "*juhlan viimeisenä, suurena päivänä*". Tämä juhlapäivä symboloi täydellisyyden iloa, kun pääsiäisestä ja satokauden alusta alkanut messiaaninen sykli täyttyy ja päättyy Sukkotiin. Se on yhteisön tasa-arvoisuuden juhla. Koko vuoden jokainen asuu kodissaan. Jotkut rikkaiden kodit on tehty kivistä ja toiset, köyhemmät kodit puusta. Sukkotin ajan niin rikkaat kuin köyhätkin asuvat lehtimajoissa, jotka on tehty väliaikaisista materiaaleista. Majan katon läpi näkyvät yöllä tähdet ja sateella sen katon läpi tulee vesi.

Sukkot-juhlan aikana luemme Saarnaajaa, kertomusta kuningas Salomonin (Israelin kolmas kuningas) elämästä. Saarnaaja on hyvin pessimistinen kirja. Toiset sanovat että luemme tätä kirjaa rauhoittaaksemme iloamme, jottei se "karkaa käsistä" tai ettei ilon alkuperä unohtuisi. Minusta tämä perinne osoittaa ihmisille heidän työnsä ja materiaallisen omaisuutensa turhuuden ja palauttaa heidät kaikkien siunausten alkulähteelle - Kaikkivaltiaan Israelin Jumalan luokse.

Hanukka - 25. Kislev-kuuta (joulukuussa)

Hanukka ei kuulu Vanhan Testamentin raamatullisiin juhliin. Juhla on testamenttien väliseltä ajalta. Hanukan kahdeksan päivän aikana juhlimme harvojen voittoa monista, heikkojen voittoa väkevästä ja puhtaiden voittoa epäpuhtaista. Tarina on Hasmonilaisten ajoilta, kun he taistelivat juutalaisuuden puolesta Kreikan käskykirjoja ja sulauttamista vastaan. Hanukkaa sanotaan myös valon juhla. Uudessa testamentissa (Joh.10:22) mainitaan tämä "*temppelin vihkimisen muistojuhla*". Hepreaksi "Chanukah" tarkoittaa vihkiytymistä.

Perinteen mukaan Hanukka tunnetaan parhaiten ihmeestä, jossa ainoa kreikkalaisilta tahraamatta jäänyt ruukullinen öljyä, jonka olisi pitänyt kestää vain yhden päivän, riittikin kahdeksaksi päiväksi. Makkabealaisten voitto, heikkojen voitto väkevästä, harvojen voitto monista, viittaa myös henkeen, jota kuningas David osoitti kohdatessaan Goljatin - samaan henkeen, jota juutalaisilla on ollut läpi Israelin historian.

Hanukalla on messiaanisia yhteyksiä. Uskon kautta Jumalaan voimme kääntää tämän maailman puutteen, kilpailun, välinpitämättömyyden ja kärsimyksen runsaudeksi, sopusoinnuksi, tiedoksi ja hurmioksi. Valo ja iankaikkisuus, jonka ajattelemme koskevan korkeampia maailmoja näyttääkin olevan tarkoitettu meille nyt Jeshuassa Messiaassamme. Meidän, jotka uskallamme uneksia, on aika tuoda esiin luontainen hyvä, joka on tähän asti pysynyt, suurimpien mahdollisuuksiemme kanssa, maailman pimeyden peittämänä. Hanukka muistuttaa siitä, että meillä harvoilla, jotka olemme Jumalan kanssa, on voima voittaa monet, jotka palvelevat epäjumalia. Hanukka muistuttaa meitä, että täynnä pimeyttä olevassa maailmassa Jumalan ihme voi antaa valon valaisemaan Hänen huoneensa. Meidän pitää uskaltaa toivoa jopa sellaisina aikoina kuin Anthiokus Epifaneen aikana (167-164 eKr.), joka etsi Israelilaisia tuhotakseen heidät pakottamalla heidät palvelemaan epäjumalia ja tahraamalla Jumalan temppelin Jerusalemissa.

Purim - 14. Adar-kuuta; Shushan Purim - 15. Adar-kuuta (helmikuussa)

Purim-juhla alkaa suurimmassa osassa maailmaa 14. Adar-kuuta. Jerusalemissa se alkaa 15. päivä, koska se on muurien ympäröimä kaupunki. Purimissa juhlietaan juutalaisten fyysistä hengissä selviytymistä Persiassa, jossa Hamanilla oli paha aikomus tappaa kaikki juutalaiset ja pyyhkiä heidän muistonsa historiasta. Kertomus on Esteristä, kauniista juutalaisesta tytöstä ja kuningas Ahasveroksesta, joka halusi hänet vaimokseen.

Purim on kertomus Jumalan ihmeellisestä huolenpidosta, vaikkemme Häntä näekään - Häntä ei mainita Esterin kirjassa. Kaikesta siitä mitä meille elämässä tapahtuu, on hyvin paljon ymmärryksemme ulkopuolella. Esterin kirjassa näemme Jumalan toimivan, vaikka Hän on piilossa meidän silmiltämme.

Purim yhdistetään myös Amalekiin ja Shabbat Zachoriin ("Muista mitä Amalek teki sinulle"), jolloin täytämme käskyn muistella, mitä Amalek yritti Israelille tehdä heidän lähtiessään Egyptistä (vrt.5.Moos.25:17-19). Ei siis olekaan yllättävää, että ilkeä Haman ("Agagi"), joka hautoi suunnitelmia juutalaisten tuhoamiseksi Persiasta, oli amalekilainen (vrt.1.Sam.15:20).

Amalek edustaa luonnollista mallia "luonnon valinnasta". Kun yliluonnollisuus, metafysiisyys, messiaaninen malli saa otteen, vanha materialistinen malli unohtuu kuin paha uni. Ahneuden, haajaannuksen ja ristiriitojen julma maailma loppuu ja häviää; ja Amalek loppuu sen mukana. Vaikka nyt tuntuukin vaikealta uskoa, tulemme muistamaan ihmeen ja Jumalan siunauksen Jeshuassa. Tulemme unohtamaan kivun ja kokemukseen pohjautuvan sekavuuden tilan (koskee myös muistiamme), joka sitoo meidät enemmän fyysisempään kuin Jumalan Henkeen.

Pessach (Pääsiäinen) - 15. Nissan-kuuta (maalis-huhtikuussa)

Pääsiäistä vietetään Egyptistä lähdön muistoksi. Israel lähti Egyptistä noin 3300 (suom. huom.: Ariel Livsonin / Immanuel Velikovskin mukaan n. 1450 eKr.) vuotta sitten. Juutalaiset viettävät juhlaa seitsemän päivää alkaen 15. Nissan-kuuta. Nissan-kuu on ensimmäinen kuukausi raamatullisessa kalenterissa ja ajoittuu yleensä maaliskuun loppuun tai huhtikuun alkuun.

Pääsiäinen on muutoksen ja vapauden juhla. Jokaisen juutalaisen odotetaan, henkilökohtaisesti, kuvittelevan lähtevänsä Egyptistä. Juutalaisuudessa Egyptiä pidetään fyysisten ja materiaalien rajoitusten symbolina. Nimi "faarao" yhdistetään heprean sanaan "hapra'a", joka tarkoittaa "häiriötä" tai hämmennystä". Se viittaa ihmisten sekasortoiseen ja liikkumattomaan tilaan. "Hapatus" tai "chametz", joka tarkoittaa "katkeruutta", "häviötä" tai "menetystä", merkitsee juutalaisuudessa myös syntiä. Kun elämämme on täynnä "chametzia", olemme poissa Jumalasta. Jos Jumalan yhteys edustaa makeutta, niin chametz edustaa langennutta tilaa, josta meidän odotetaan nousevan ja muuttuvan. Näin Paavali kuvaa pääsiäisen 1.Kor.5:7-8.

On huomattava, että Paavalin sanoilla on käskyn voima. Paavali sanoo: "*Viettäköömme siis juhlaa...*". Hän vertaa myös, että Messias on meidän pääsiäisemme osoittaen että Messiaalla, pääsiäisellä ja seurakunnalla on suhde ja yhteys.

Pääsiäisvalmisteluina juutalaiset pakkomielteenomaisesti ja rakkaudella siivoavat kodeistamme kaiken hapatuksen (käyneen ruoan). Se on eräänlainen kevätsiivous, joka suoritetaan paitsi kodeille, myös meille itsellemme puhdistaksemme itsestämme kaiken henkilökohtaisen hapatuksen.

On olemassa vahvat historialliset todisteet siitä, että Kristityt viettivät pääsiäistä (Nisan-kuun 15. päivä) 300-luvun loppupuolelle asti. Kirkkoisat jatkoivat kristittyjen pääsiäisen (Pessach) vieton vastustamista 400-luvulle asti. Monet niistä asenteista, joita kristityillä nykyään on raamatullisia juhlia vastaan, joita Jeshua ja apostolit viettivät, tulevat 300- ja 400-luvuilla muodostuneen kirkon perinteestä. Myönnettäköön ettei kukaan, juutalainen tai ei, vietä pääsiäistä, kuten sitä on käsketty Mooseksen laissa viettää. Mutta me juhlimme suurta ihmettä, kun Hän vei meidät pois Egyptistä. Pääsiäinen on Jumalan pelastustyön rikkain näytelmä, ja pääsiäinen toimii suurena esikuvana Uudessa Testamentissa. Käsitteet, kuten "Jumalan Karitsa", tulevat pääsiäiskertomuksesta. Ilmestyskirjassa (Ilm.15:3-4) Jumalan pyhät kootaan suuren valtaistuimen eteen laulamaan "Mooseksen ja Ka-

ritsan virttä". Se on virsi, jota Mooses ja koko Israel lauloivat kulkiessaan "Punaisenmeren" poikki, kun he olivat lähteneet Egyptistä.

Shavuot (Viikkojuhla) - 6. Sivan-kuuta (touko-kesäkuussa)

Shavuotilla on useita nimityksiä. Sitä sanotaan myös "*chag Ha-bikurim*" - Ensi hedelmien juhla; "Atzeret - "Päätös"; ja "Zman Matan Torateinu" - Tooran antamisen juhla. Toisen temppelin ajan jälkeen sitä on vietetty Tooran antamisen muistoksi. Se on yksi kolmesta "pyhiinvaellusmatkasta" Jerusalemin temppeliin: Shavuot, pääsiäinen ja Sukkot (lehtimajajuhla). Shavuot alkaa 6. Sivan-kuuta, täsmälleen 50 päivää laskettuna toisesta pääsiäispäivästä. Nämä 50 päivää tunnetaan seitsemänä viikkona (49 päivää) "omer (lyhde)-laskua". Viideskymmenes päivä on Shavuot. Nämä 50 päivää ovat sadon kasvuaikaa pelloilla ja myös aikaa itsetutkiskelulle ja katumukselle. Näiden päivien aikana vältetään näyttämistä iloa ulospäin. Tästä syystä Israelissa ei ole häitä näiden 50 päivän aikana pääsiäisestä Shavuotiin - paitsi 33. päivänä (Lag Ba-omer)

Shavuotina Luoja paljasti itsensä Israelille ilmestyen koko kansalle ja toi kuusisataatuhatta israelilaista sielua yhtenäiseksi kansaksi. Tämä tapaus oli ainoa historiassamme, kun meillä on ollut sellainen ykseys. Täytyy myöntää, etten tiedä yhtään kansaa, joilla olisi ollut vastaava tilanne tai vastaava yhtenäisyys.

Monet osoittavat juutalaisia ja sanovat heidän olevan ylimielisyyteen saakka väittelyn haluisia, ja se voi olla myös totta. Mutta Jumalan vuoren juurella Siinain erämaassa me yhdistyimme edes kerran toteuttamaan Hänen tahtonsa.

Uudessa Testamentissa (vrt. Apt.1:14) Jeshuan opetuslapset olivat kaikki kokoontuneet Siinain vuorelle ja olivat kaikki yksimielisesti koolla. Tämä tapaus oli samana Shavuot -päivänä sen jälkeen, kun Jeshua nousi ylös Isän luokse taivaaseen. Kun rabbit kuvailevat tapahtumia Siinain vuoren juurella, jolloin Israel sai Tooran, he sanovat että Israel oli "ke-ish echad u-belev echad" (yhtenä miehenä ja yhtenä sydämenä). Mielenkiintoista että samaa lausetta olisi voitu käyttää Apostolien teoisissa, kun Pyhä Henki täytti apostolit ylähuoneessa.

Kustakin raamatullisesta juhlasta voisi kirjoittaa vielä niin paljon enemmän! Näitä juhlia Jeshua ja hänen perheensä pitivät ja näitä samoja juhlia myös Paavali vietti koko elämänsä. Jos kuuntelemme Paavalia itseään ja hänen oman palveluksensa todistusta, meidän mielipiteemme näistä suurista esikuvallisista juhlista Jumalan teoista historiassa, saa aivan toisen näkökulman kuin mitä olemme perineet Rooman kirkolta. Kuuntele Paavalin omia sanoja: "*Kolmen päivän kuluttua Paavali kutsui kokoon juutalaisten ensimmäiset. Ja kun he olivat kokoontuneet, sanoi hän heille: 'Miehet, veljet! Vaikka en ole mitään tehnyt kansaamme tai isiemme tapoja vastaan, annettiin minut kuitenkin Jerusalemissa vankina roomalaisten käsiin'...*" (Apt.28:17).

Ehdotan teille, että Paavali joko puhuu totta tai sitten yleinen perinne kuinka katolinen kirkko on oivaltanut Paavalin opetuksen, on totta. Ei ole mahdollista, että Paavali olisi vastustanut raamatullisia juhlia ja tullessaan Roomaan esitellyt itsensä juutalaisen yhteisön johtajille sanoen: "*en ole mitään tehnyt kansaamme tai isiemme tapoja vastaan*". Jollei hän pitänyt ruokalakeja, kunnioittanut sapattia ja viettänyt pääsiäistä, hän ei olisi mitenkään voinut sanoa näitä sanoja ja tarkoittanut sitä.

Kun yhdistää nämä Paavalin sanat apostoli Jaakobin sanoihin (Apt.21:20), saa toisenlaisen kuvan alkuseurakunnan asenteesta raamatullisia juhlia ja aikoja kohtaan. Eikö ole outoa se, että Paavali sanoo: "*Älköön siis kukaan teitä tuomitko syömisestä tai juomisesta, älköön myös minkään juhlan tai uuden kuun tai sapatin johdosta, jotka vain ovat tulevaisten varjo, mutta ruumis on Kristuksen.*" (Kol.2:16-17)? Silti jotkut meistä tuomitsevat juutalaiset uskovat näiden juhlien viettämisestä; ja

messiaaniset juutalaiset tuomitsevat heidän ei-juutalaiset veljensä, koska he eivät niitä vietä. Näyttää siltä, että harvat tuomitsevat kristittyjä, jotka viettävät epäraamatullisia juhlia, kuten joulua ja (roomalaista) pääsiäistä, halloweenia ja Pyhän Valentinoksen päivää (ystävänäpäivää).

On välttämätöntä, että palaamme raamatullisiin periaatteisiin, joita Paavali korostaa kirjeessään roomalaisille luvussa 14. Siellä Paavali sanoo: *"Mikä sinä olet tuomitsemaan toisen palvelijaa? Oman isäntänsä edessä hän seisoo tai kaatuu; mutta hän on pysyvä pystyssä, sillä Herra on voimallinen hänet pystyssä pitämään. Toinen pitää yhden päivän toista parempana, toinen pitää kaikki päivät yhtä hyvinä; kukin olkoon omassa mielessään täysin varma. Joka valikoi päiviä, se valikoi Herran tähden; ja joka syö, se syö Herran tähden, sillä hän kiittää Jumalaa; ja joka ei syö, se on Herran tähden syömättä ja kiittää Jumalaa."* (Room.14:4-6).

Samana ongelman toinen puoli on, etteivät monet huomaa hyödyntää näitä raamatullisia juhlia opetustarkoituksessa, kuvaamaan Herran suuria töitä historiassamme. Jokainen näistä juhlista on "varjo" Messiaasta ja antaa aidon raamatullisen mahdollisuuden kuvata Herran työtä historiassa ja Hänen kansansa pelastusta.

On rohkaisevaa, että niin monet uskovat ovat alkaneet osoittaa kiinnostusta (alkuperäistä) pääsiäistä (Pessachia) kohtaan. Mielestäni tällaiset juhlit virkistävät uskoamme Jeshuaan, tuovat perheitä yhteen ja antavat todellisuuden tunteen uskossamme Jumalaan, joka toimii voimakkaasti ja yliluonnollisesti lastensa puolesta.

En ajattele, että messiaaniset juutalaiset voisivat vaatia ei-juutalaisia kristittyjä viettämään raamatullisia ja juutalaisia juhlia. Toisaalta näitä juhlia vietettiin alkuseurakunnassa ja jos ihmiset haluavat elää kuten alkuseurakunnassa, heidän kannattaisi ehkä miettiä uudelleen ennalleen asettamisen johdonmukaisuutta, sen todellisen tarkoituksen valossa.

On selvää, että tämä aihe tarvitsee lisää perehtymistä ja vilpittömpää viisautta ja sydäntä Herran edessä, ennen kuin suurempi yhteisymmärrys saavutetaan. Tämän artikkelin tarkoitus on nostaa kysymyksiä - ei antaa vastauksia. Mutta jos tämä olisi kiinni minun suosituksestani, suosittelisin voimakkaasti, että kristityt tekisivät kuten Paavali "suosittelee" Korintton seurakunnalle: *"Viettäköömme siis juhlaa"*.

Parannuksen Portti

Elazar Brandt

Rabbi Levi sanoi: *"Suuri on parannus, sillä se ylittää ylös Armon Valtaistuimelle, kuten on sanottu: 'Palaja Israel, Herran, sinun Jumalasi tykö' (Hosea 14:1 (14:2)) – (Babylonialainen Talmud, Yoma 86a).*

Kun Uusi Vuosi ja Sovituspäivä lähestyvät, huomiomme on kääntynyt itsetarkkailuun ja itsetutkisteluun meidän vuotuista Jumalan ja Israelin välistä liiton uusimista varten. Joka vuosi, alkaen kuu-kautta ennen Rosh Hashanah-juhlaa, tarkkaavaiset juutalaiset rukoilevat ylimääräisiä parannuksen rukouksia, pyytäen syntien anteeksiantamista ja kansamme ennalleenasettamista. Meidän *Rukouskirjamme* sisältää tunnustuksia aakkoselliselle listalle syntejä, ja jokainen henkilö rukoilee ja tunnustaa monikossa – ”me” – kaikkien Israelin ihmisten puolesta.

Meidän puheemme parannuksesta on kuitenkin liian usein ristiriidassa tosiasian kanssa, että me emme todellisesti ymmärrä mitä se on ja miten sitä tehdään. Itse heräsin tähän tosiasiaan aikaisemmin tänä vuonna, kun kohdalleni osui pieni juutalainen eettinen opastuskirja nimeltä *The Paths of the Righteous* (Vanhurskaiden tiet). Sen kirjoitti nimetön kirjailija 1400-luvun Saksassa, yksinkertaisella, mutta syvällisellä tyyllillä, johdattaakseen tavallista lukijaa syvemmälle Jumalan tuntemukseen. Tämän pienen kirjan 26. lyhyt luku on nimeltään ”Parannuksen Portti.” Tässä luvussa kirjailija lyhyesti esittää tarkasti kaksikymmentä parannuksen askelta, jotka johdattavat ihmisen lähemmäksi Herraa. Sallikaa minun jopa lyhyempi yhteenvetoni ehdottaakseni teille täydempää kirjoa tälle ”parannus”-sanalle, jota me kaikki luulemme tuntevamme, mutta josta meillä on niin paljon opittavaa. Tässä ovat kirjoitusten mukaan parannukseen kuuluvat kaksikymmentä askelta:

1. **Katumus.** Jokainen ihminen pohtikoon sydämessään, että tulee suuri rangaistus jokaiselle, joka rikkoo Suuren Kuninkaan käskyä... Hänen tulisi vapista pelosta ja kysyä itseltään, ”Mitä minä olen tehnyt? Miten Jumalan pelko ei voinut olla silmiäni edessä? ... Miten minä pystyin vaihtamaan Tulevan Maailman tämän maailman hetkelliselle nautinnolle?”...

2. **Synnin hylkääminen.** Hänen tulee hylätä hänen pahat elämäntapansa ja päättää olla kulkematta niissä enää. Tämä on parannuksen alku...

3. **Murhe.** Hänen tulee katkerasti murehtia sydämessään, sillä jos joku kadottaa kolikon hän tuntee menetyksen, ja jos hän kadottaa kymmenen, hän murehtii ja hänen sydämensä on katkera sisällään. Samoin jos ikävyydet tulevat hänen ylleen, hän tulee olemaan suuressa kivussa. Miten paljon enemmän tulisi olla pahoillaan, kun on kapinoinut Herraa vastaan ja tuhonnut elämänsä Hänen edessään, vaikka Hän oli hyvä hänelle...

4. **Käytännöllinen murheen osoitus.** ...kuten on sanottu (Joel 2:12): ”Mutta vielä nytkin, sanoo Herra, kääntykää minun tyköni kaikesta sydämestänne, paastoten, itkien ja valittaen.” ...Hänen tulisi näyttää ikävyyden ja murheen merkkejä vaatteissaan... poistaen hienot vaatteet, vähentäen huvin vuoksi syömistä ja juomista...

5. **Huoli.** Hänen tulisi huolestua rikkomustensa rangaistuksesta ... Murheen ja huolen ero on, että murehditaan mennyttä, kun taas huolestumme tulevaisuudesta. Täytyy aina olla varovainen, ettei epäonnistu saattamaan loppuun parannuksen prosessia, ja ettei taipumus pahaan pääse valloille...

6. **Häpeä.** Synnintekijä häpeää julkisesta rikkomuksesta, siis miksei hänen tulisi hävetä rikkomuksesta Jumalan edessä?

7. **Alistuminen.** Hän, joka tunnistaa Luojansa, ymmärtää miten paljon rikkojan täytyy nöyryä Hänen edessään ja alistua Hänelle, kuten on kirjoitettu (Psalmi 51:19): ”Jumalalle kelpaava uhri on särjetty henki; särjettyä ja murtunutta sydäntä...”

8. **Käytännöllinen alistuminen.** Hänen tulisi vastata hiljaa. Jos joku puhuu hänelle ankarasti, joutuessaan hänen aiemmista teoistaan, tulisi hänen olla hiljaa tai sanoa, ”tiedän, että olen tehnyt syntiä.” Hänen ei tulisi pitää hienoja vaatteita tai koruja... Alistumisen merkkejä: hiljainen vastaus, matala ääni, kumartuneet silmät. Nämä asiat aikaansaavat sydämen alistumisen.

9. **Himon rikkominen.** Hänen tulisi päättää sydämessään, että himo pilaa teot ja aiheuttaa eksymisen kaikesta sallitusta, ja johtaa hyväksymättömän käytöksen tielle ruoan suhteen, naisten suhteen, jne. Niin kauan kuin ihminen kulkee himoissaan, ruumiin tyydyttäminen vetää häntä puoleensa ja pois hengen valaistuneelta tieltä, niin hänen pahat taipumuksensa vallitsevat hänessä...

10. **Käännä teot toiseen suuntaan.** Miten? Ihminen, jota pornografia veti puoleensa – kumartakoot hän silmänsä maata kohti; herjaus – opiskelkoot hän Tooraa. Jokaisella ruumiinosalla, jolla hän oli tottunut tekemään syntiä, totelkoot hän sillä ruumiinosalla käskyä... Ihminen, jonka jalat juoksivat rikkomusta tekemään – juoskoot hän huolehtimaan käskystä. Ihminen, jonka suu puhui kapinallisuutta, puhukoot hän totuutta ja viisautta...

11. **Hänen teidensä etsiminen.** ... Ihmisen tulisi tarkastaa itseään jo tehtyjä rikkomuksia vastaan, josta hyötty kolmella tapaa: a) Että hän palauttaa mieleensä kaikki hänen syntinsä ja tunnustaa ne... b) että hän tietää kuinka moneen syntiin hän on syyllistynyt (joka auttaa hänen alistumiseen), ja c) että vaikka hän päättää hylätä kaiken synnin, hänen täytyy tietää mihin synteihin hän on syyllistynyt, jotta hän voi asettaa rajoja ja huolehtia niistä asioista, joihin hän on kompastunut. Sillä ihmisen täytyy harjoittaa enemmän varovaisuutta niitä syntejä vastaan, joihin hänen on helppo syyllistyä. Hän on kuin sairas, joka alkaa parantua, jonka täytyy olla varuillaan niistä asioista, jotka saattavat aiheuttaa kärsimyksen palamisen...

12. **Selvittää hänen jokaisen syntinsä rangaistus.** Hänen tulisi ymmärtää syntinsä raskauden, jotta hänen sydämensä voisi purkaa katkeruutensa tunnustuksen kautta, ja jotta hän voisi päättää alistua Jumalalle.

13. **Pitää 'vähäiset' synnit vakavina...** Älä katso rikkomuksen vähäpätöisyyttä, vaan Hänen suuruuttaan, joka varoittaa sitä vastaan... Hän, joka syyllistyy pieneen rikkomukseen, usein kerää itselleen suuren rangaistuksen... Kun paha luonne saa pienen voiton, se vahvistuu ja saavuttaa suurempia voittoja. Kuten viisaat sanoivat (Avot 4:2): *"Yhden käskyn noudattaminen johtaa toiseen; kun taas yhden rikkomuksen tekeminen johtaa toiseen."*

14. **Tunnustus.** Ihmisen tulee tunnustaa sekä hänen omat syntinsä että hänen isiensä. Miksi? Koska häntä rangaistaan, jos hän ryhtyy hänen isiensä [pahoihin] tekoihin... Ja kun ihminen tunnustaa, hänen tulee päättää myös hyljätä pahat tiet...

15. **Rukous.** Ihmisen tulee rukoilla Jumalaa auttaakseen häntä parannuksen teossa...

16. **Vahinkojen korjaaminen.** Ihmisen täytyy korjata tekemänsä vääryydet, esimerkiksi, jos hän on varastanut, hänen tulisi palauttaa esine. Tämä tulisi tehdä ennen tunnustusta, jotta tunnustus voitaisiin hyväksyä. Ja jos ihminen varasti, eikä pysty korvaamaan, rukoilkoot hän Jumalaa, että Hän mahdollistaisi hänet tekemään hyvityksen.

17. **Armon ja totuuden tavoittelu.** Jos synnintekijä ei palaa Jumalan luo, hänen syntinsä ei tule sovitetuksi pelkästään hyväntekeväisyysteoilla, sillä Jumala ei hyväksy lahjusta... Kun ihminen pyrkii saavuttamaan totuutta, ja hän kunnioittaa totuuden miehiä ja alentaa valehtelijoita, näillä keinoilla voi pyhittää Jumalan Nimeä. Kun ihminen herää totuuden hyveeseen, niin hänen [Jumalan Nimen] häväistyksen synty annetaan anteeksi kun hän tekee parannuksen.

18. **Syntien muistaminen.** Ihmisen tulee pitää hänen syntinsä alati mielessään eikä unohtaa niitä, kuten on sanottu (Psalmi 51:3 (51:5)): *"Sillä minä tunnen rikokseni, ja minun syntini on aina minun edessäni."*

19. **Synnin hylkääminen, kun hänellä on jälleen mahdollisuus syyllistyä siihen,** kuten viisaat sanoivat: *"Kuka on todella katumuksentekijä...? Hän, jota on koeteltu ja joka ilmaantuu puhtaana kohdatessaan saman kiusauksen samassa paikassa..."* (B. Talmud Yoma 86b). Toisin sanoin, kun

kiusaus tulee esiin ja hänen taipumus pahaan voimistuu, ja hän voittaa taipumuksensa pahaan Taivaspelkonsa johdosta. Ja jos kiusaus ei tule esiin, jatkakoot hän päivittäin Taivaspelossaan kaikissa asioissa... ja tämä on parannuksen korkein aste.

20. **Monien kääntäminen vääryydestä...** Kuten on sanottu (Hesekiel 18:30): *"Kääntykää, palatkaa pois kaikista synneistänne,¹"* Tämä on yksi katumuksen periaatteista. Ja on sanottu (3.Mooseksen Kirja 19:17): *"nuhtele lähimmäistäsi, ettet joutuisi hänen tähtensä synnalaiseksi".* Jos et nuhtele häntä, saatat joutua rangaistukseen hänen synnistänsä...

Näiden kahdenkymmenen askeleen kuvauksesta on selvää, että *syntien tunnustuksen ja synneistä parannuksen* välillä vallitsee suuri ero. Yleiskäsityksessä tämä ero usein hämärtyy. Mutta juuri tämä ero saattaa merkitä synnintekijälle elämää tai kuolemaa. Ihmisen ei ainoastaan tule myöntää, että hän on tehnyt syntiä, vaan hänen tulisi myös tehdä kaikki mahdolliset toimenpiteet hyljätäkseen synti, hyvittää se, estää hänen jälleen lankeamisen syntiin, olla tottelevainen Jumalalle, varsinkin asioissa, joissa hän aikaisemmin on ollut tottelematon, ja vasta silloin tehdä tunnustus ja etsiä Jumalalta anteeksiantamusta ja puhdistumista hänen synnilleen. Tällä parannuksen tarkoituksen tulkinalla on täydellinen raamatullinen tuki. Heprealaiskirjeen kirjailija kirjoittaa, *"Ette vielä ole verille asti tehneet vastarintaa, taistelleksanne syntiä vastaan" (12:4).*

Jos voimme hetkeksi päästä Evankeliumin sanoman yleisen käsityksen (tai pikemminkin *väärinkäsityksen*) ohi, me voimme nähdä mielettömyyden ajattelussa, että *"Jeshua teki kaiken meille."* Tässä versiossa Jeshua noudatti Tooraa täydellisesti, ja eli synnittömän ja syyttömän elämän. Sitten hän teki parannuksen meidän puolestamme, kärsi meidän puolestamme, kantoi syyllisyyden, häpeän ja rangaistuksen meidän puolestamme, ja kuoli puolestamme. Sitten hän nousi kuolleista ja nousi ylös taivaaseen, jossa hän toimii puolestamme välimiehenä, niin kuin puolustusasianajaja. Se suunnitteen kattaa sen. Hän teki kaiken puolestamme, paitsi itse synnin!

Mutta onko tämä todella mitä Evankeliumi opettaa? Eikö tämä alenna meitä passiivisiksi katsojiksi pelastuksen kosmisessa draamassa? Tästäkö tämä koko kohu oikeasti johtuu? Toivon ettei olisi niin!

Jeshua mahdollisti meille sen, että voisimme seurata parannuksen polkua ja tulla sovitetuksi Jumalalle, jotta voisimme elää Hänelle. Hän on tehnyt sovituksen synneistä. Hän on toimittanut synnilliselle luonteelle kuoleman iskun, sallien meidän olla voitollisia synnistä. Hän on antanut meille Pyhän Hengen valtuuttaakseen meidät nujertamaan liha ja elämään kuuliaisuudessa (Roomalaiskirje 8:1-13). Mutta meillä ei ole voittoa – ja uskallan jopa sanoa, ei sovitusta – jos me jatkamme synneissämme. Omalaatuinen kohta Talmudista kuvailee ongelmaa mieleenpainuvasti:

Rabbi Adda, Ahaban poika, sanoi: *"Hän, joka on tehnyt syntiä ja tunnustanut syntinsä, mutta joka ei tee parannusta, voidaan verrata mieheen, joka pitelee kuollutta matelijaa kädessään. Sillä vaikka hän kastaisi itsensä kaikissa maailman vesissä, hänen kasteestaan ei ole miksikään hyödyksi hänelle. Mutta jos hän heittää sen pois kädestään, niin pian kuin hän kastaa itsensä ... veteen, hänen kasteestaan tulee välittömästi kelvollinen, kuten on sanottu (Sananlaskut 28:13), "mutta joka ne tunnustaa ja hylkää, se saa armon." (B. Talmud Ta'anit 16a)*

Paavali opettaa pitkästi samaa asiaa Roomalaiskirjeen 6:10-18. Olemme sen palvelijoita, jolle me alistamme itseämme – synnille tai vanhurskaudelle. Valinta on meidän, Paavalin mukaan. Kummanko herran me valitsemme? Eikö jopa Jeshua itse monessa tapauksessa moittinut niitä, jotka väit-

¹ Kirjoittajan mukaan Raamatunkohta lukee: "Turn, and cause others to turn from all your crimes." Joka vapaasti suomennetuna: "Kääntykää, ja aiheuttakaa muiden kääntyminen kaikista teidän rikoksistanne."

tivät uskovansa häneen, mutta jatkoivat vääryyden harjoittamista (Matteus 7:21-23; Johannes 8:31ss)?

Emmekö tekisi hyvin jos tekisimme parannuksen meidän parannuksenteon väärinkäsityksestämme ja tekisimme ja opettaisimme totuutta? Loppujen lopuksi, toisten opettaminen synnintekoon ja toisten synninteon aiheuttaminen kantavat mukanaan suuren vaaran. Talmud varoittaa:

"Ja hänelle, joka aiheuttaa yhteisön tekemään syntiä, ei anneta mahdollisuutta parannuksentekoon, jottei hän olisi Eedenin puutarhassa ja hänen opetuslapsensa Gehennassa. Kuten on sanottu (Sananlaskut 28:17): "Ihmisen, jota verivelka painaa, on pakoiltava hamaan hautaan asti; älköön häntä suojeltako." (Yoma 87a).

Kiitos olkoon Jumalalle, joka on laupias ja armelias ja valmis antamaan anteeksi katuvalle synnintekijälle, joka palaa hänen luokseen. Kiitos olkoon Jeshualle, joka kantoi itsensä päällä häpeän, kirouksen, meidän monien syntiemme rangaistukset, joka turvasi meidän sovituksemme hänen elämänsä, kuolemansa ja ylösnousemuksensa kautta. Antakaamme Herralle hänen nimensä arvonnukainen kunnia kääntymällä synneistämme ja pyhittämällä hänen pyhää nimeänsä muuttuneen elämän voiman kautta.

Toinen rabbiininen sanonta menee tällä tavalla:

"Rabbi Meirillä oli tapana sanoa, Suuri on parannuksen teko. Sillä yhden yksilön johdosta, joka tekee parannuksen, kaikki maailman synnit ovat anteeksi annetut, kuten on sanottu: "Minä parannan teidän luopumuksenne, omasta halustani minä teitä rakastan; sillä minun vihani on kääntynyt hänestä pois" (Hoosea 14:4 (14:5)). 'Heistä' ei ole sanottu, vaan 'hänestä.' (Yoma 86b).

Rabbi Meirillä on hyvä ajatus. Me vakuutamme ja uskomme, että Jeshua on turvannut koko maailman syntien anteeksiannon mahdollisuuden. Nyt meillä on kunnia palvella hänen edustajinaan. Meidän jokaisen kautta, jotka teemme parannuksen ja palaamme Jumalan luo, meidän ympärillämme olevat voivat todistaa elämän uutuuden ihmeen, kuuliaisuuden siunauksen ja Jumalan voiman. Oppikoot meidän perheemme, ystävämme ja naapurimme meidän esimerkistämme ja kääntykööt itse takaisin Jumalan puoleen, kunnes koko maailma löytää anteeksiantamusta Jeshuan nimessä.

Hyvää Uutta Vuotta.

Miksi paastoa ja rukoilen Jom Kippurina?

Yitshak Kugler

Rakas ystäväni julisti, että koska Jeshua oli saanut aikaan ikuisen sovituksen, ei sentähden enää ollut tarvetta paastota ja rukoilla Jom Kippurina (sovituspäivänä) sovituksen saavuttamiseksi. Totta puhuakseni olin melkoisen tyrmistynyt hänen väitteestään. Ensinnäkään kukaan seurakunnassamme ei ajattele saavuttavansa sovituksensa paastoamalla ja rukoilemalla Jom Kippurina. Jos sanomme, että Messias on hankkinut sovituksen ja poistanut sovituspäivän tarpeen, niin saman logiikan mukaan voimme sanoa, että koska Kristus on puolestamme uhrattu pääsiäislammas, niin ei ole enää tarvetta viettää pääsiäistä. Ystäväni suhtautuminen heijastaa kristinuskon korvausteologiaa, joka on herkeämättä säilynyt muodossa tai toisessa kirkkoisien ajoista asti. Joten miksi minä, juutalainen Jeshuan opetuslapsi, rukoilen ja paastoaan Jom Kippurina?

Liiton tuoma vastuu

Ensiksikin, koska olen juutalainen Jeshuan opetuslapsi, olen sen liiton jäsen, jonka Jumala teki Israelin kansan kanssa. Jumala ei kumoa liittoja. Galatalaiskirjeessä Paavali julistaa, ettei ihmistenkään tekemissä liitoissa kukaan tuo jäljestäpäin toista liittoa muuttaakseen tai kumotakseen entisen liiton – eikä näin varmasti käy liittojen kanssa, jotka uskollinen Jumala on tehnyt. Ehkäpä liiton rakkaisuehdot, jotka Jumala teki Israelin kanssa kolmannessa ja viidennessä Mooseksen kirjassa, antavat ensi kädessä todisteen siitä, että liitto on edelleen voimassa. Kammottavat vainot, maasta pakenemiset ja holokausti antavat runsaasti todisteita siitä, kuinka tarkasti nämä ehdot on pantu täytäntöön. Jopa paluu Siioniin meidän päivinämme sisältyy näihin liiton ehtoihin. Yhä uudelleen ja uudelleen Jumala julistaa kirjoituksissa profeettojen kautta, että vaikka Israel on syntinen ja uskon, niin Jumala pysyy uskollisena liitoilleen ja panee täytäntöön tahtonsa ja suunnitelmansa Israelin kanssa ja kautta. Jumala ei ole hyljännyt Israelin kansaa, kuten voimme lukea Roomalaiskirjeen 11. luvun jakeista 1-4. Menneinä aikoina, kun asioita ei ymmärretty niin hyvin, saattaisimme ymmärtää, että Jumala antaisi anteeksi harha-askелеmme. Mutta kuinka voimme näinä viimeisinä päivinä, kun kirjoituksia ymmärretään paremmin, olettaa Jumalan antavan anteeksi, jos loukkaamme tahallamme yhtä hänen liittonsa seitsemästä määräajasta. Ei, koska olen liiton jäsen ja juutalainen, sovituspäivä on annettu minulle ja koko meidän kansallemme noudatettavaksi.

Sovituksen muistaminen

Toisekseen, koska olen juutalainen Jeshuan opetuslapsi, minut on sovitettu armollisella Messiaan sovitustyöllä. Se itsessään antaa syyn muistaa sovituspäivää. Sitä enemmän, vaikka uskonkin Jeshuaan, niin tosiasia on, että teen yhä syntiä – huolimatta siitä tosiasiasta, että syntini on sovitettu – sillä Messiaan henkilökohtaisen kärsimyksen ja tuskan hirvittävällä hinnalla, jonka hän kärsi roomalaisten ristillä. Tämä surullinen ja viheliäinen tosiasia on minulle riittävä syy nöyrytyä ja kiusata sieluani paastoamalla ja suremalla edes yhtenä päivänä vuodessa – määräaikana, jonka Jumala antoi kansallemme. Jumala armossaan ympäröi meitä asioilla ja tapahtumilla, jotka kannustavat meitä katumukseen ja pyhyyteen, ja yksi näistä on sovituspäivä.

Jos kiinnitän huomiota ”Kol Nidre”-rukouksen tunnustuksiin, minun on tunnustettava että monet synneistä ovat sellaisia, joihin itse olen ollut syypää; erityisesti synteihin, jotka koskevat kieltä ja huulia. Mielestäni on armollinen mahdollisuus saada tunnustaa ja pyytää anteeksi epäonnistumistani Herran edessä, päättää sydämessäni, että teen kaiken minkä voin välttääkseni näiden virheiden toistamista ja rukoilla Herran apua, että hän Henkensä kautta antaisi minulle mahdollisuuden voittaa. Se, että paastoamalla ja rukoilemalla sovituspäivänä saavuttaisin sovituksen, on ajatuksena järjenvastainen. Sovituspäivä ei koskaan tuottanut sovitusta yksittäiselle israelilaiselle. Ei myöskään koskaan ollut mahdollista, että härkien ja kauristen veri olisi ottanut pois syntejä. Ennemmin meidät on pyhitetty Jeshuan Messiaan ruumiin uhrin kautta lopullisesti. Tästä huolimatta jokainen uskova tulee vastaamaan Messiaan tuomioistuimen edessä jokaisesta tunnustamattomasta synnistä. Sovituspäivä tarjoaa minulle yhden mahdollisuuden lisää tunnustaa syntini Herran edessä ja ottaa vastaan hänen anteeksiantamuksensa Messiaan sovitustyön kautta. Tietysti voin tehdä sen milloin vain, mutta erityisesti minun pitäisi tehdä se sovituspäivänä, kun koko Israel ajattelee syntiä.

Sovituksesta osattomista huolehtiminen

Kolmanneksi, minua ympäröivät oman kansani ihmiset, joilla ei epäuskonsa takia ole sovitusta, jonka Jumala Messiaassa tarjoaa. Tunnen, että kaikista vuoden päivistä juuri sovituspäivänä on mahdollisuus paastota ja rukoilla Herran edessä niiden puolesta, jotka aivan lähelläni ovat eksyksissä ja hukkumaisillaan. Tietysti voin rukoilla tähän tapaan useinkin. Mutta Jom Kippurina minuun tekee vaikutuksen se tosiasia, että aivan lähelläni juutalaiset ihmiset paastoavat ja rukoilevat toivoton ponnistuksin heilauttaakseen tuomion vaakakupin omaksi hyväkseen kasaten tililleen hyviä töitä ja rukouksia. Tämä asia on sydäntä raastava ja minulle se on selkeä syy nöyryyttää itseäni Herran edessä rukoillen ja paastoten. Jumala ei ole antanut kansallemme vuodessa parempaa päivää

paastota ja rukoilla kansamme ja yksittäisten juutalaisten ihmisten sovituksen puolesta kuin sovituspäivä.

Sovituspäivän todistus

Viettäessäni sovituspäivää paastoten ja rukoillen sinä päivänä, se tarjoaa minulle tehokkaan ja läpitunkevan ainesosan julistaessani Jeshuan evankeliumia kansalleni. En vietä sovituspäivää ollakseni todistuksena vaan pikemminkin edellä olleiden seikkojen johdosta. Mutta se tosiasia, että vakaumuksesta vietän sovituspäivää, tekee työtään kasvattaakseen todistustani omaa kansaani kohtaan. Sovituspäivä ja sitä edeltävät kymmenen kauhistuttavaa päivää tarjoavat tehokkaan ja ilmeisen esityksen synnin todenperäisyydestä kansamme elämässä. Mikään muu kansakunta tai uskonnollinen yhteisö ei omista vuodesta kymmentä päivää synnin ajatteluun, mutta Israelissa se on vakiintunut syvälle kulttuuriimme. Nykymaailmassa, eikä vähiten nykyisen Israelin kansan keskuudessa, on synnin kieltäminen laajalle levinnyt ja syvälle pinttynyt. Tämä psykologinen puolustusmekanismi on vieläkin syvemmillä juurtunut, koska ihmisillä ei ole synnilleen varmaa sovitus tietä. Jeshuan juutalaisena opetuslapsena voin tähdentää, että Jom Kippurina sanomme kaikki: ”Me olemme tehneet syntiä, olemme ylittäneet rajan, olemme tehneet väärin...”, ja että Jumala ei ole jättänyt Israelia surun murtamaksi ilman osoittamaansa sovituskeinoa: Messiasta, joka uhraisi iankaikkisen sielunsa kansamme syntien sovituksiksi.

Sovituspäivän profeetallinen merkitys

Sovituspäivä kertoo siitä päivästä tulevaisuudessa, jolloin koko Israel tulee pelastetuksi. On kirjoitettu:

"Ja minä vuodatan Daavidin suvun päälle ja Jerusalemin asukasten päälle armon ja rukouksen hengen. He katsovat minuun, jonka he ovat lävistäneet. ... Sinä päivänä pidetään Jerusalemissa suuret valittajaiset..." (Sak.12:10,11).

Seitsemän määräaika, jotka on lueteltu kolmannen Mooseksen kirjan luvussa 23, ovat vertauskuvallinen ja profeetallinen hahmotelma Jumalan pelastustyöstä Israelin kansan keskellä koko maailmaa varten. Kaikista näistä määräajoista juuri kauan odotettuna, suurena kansallisen pelastuksen päivänä, jolloin kaikki eloonjäävät israelilaiset tulevat pelastetuiksi – sovituspäivänä.

Sovituspäivän aseman raamatullinen ymmärtäminen

Kristillisen kirkon klassinen perusoppi on ollut, että Jeshua on asettanut uuden liiton, joka syrjäyttää vanhan liiton ja että kirkko on korvannut Israelin kansan Jumalan kansana. Tämä supersessionismin perusoppi (supersessionismi on teologinen termi ”korvausteologialle” – opettaa, että Jumala on korvannut Israelin kirkolla) on jatkuvasti johtanut Jeshuaan uskovia pitämään Jumalan Israelin kanssa tekemää liittoa vanhentuneena ja mitättömänä. Tämän vuosisadan aikana juutalaiset uskovat ovat pikkuhiljaa löytäneet tien ymmärtääkseen liittosuhteensa Jumalan ja Israelin kansan kanssa. Uusi liitto ei korvaa Jumalan liittoa. Ennemmin se tekee jäsenilleen mahdolliseksi Toorasta kiinnipitämisen, jälkimmäisen ollessa kirjoitettuna sydämiemme tauluun, kuten profeetta Jeremia ilmoittaa luvun 31 jakeissa 31-35. Uusi liitto tarjoaa pelastavan tiedon Herralta ja uskovalle syntien anteeksiantamuksen. Uuden liiton jäsenyyden avulla kykenen noudattamaan ja pitämään sovituspäivää kunnollisesti ja hengellisesti sekä samaistumaan kaikkeen siihen Messiaan ristintyön tarpeeseen, joka Israelilla on ja joka sovittaa syntimme vielä nytkin.

Seitsemän lajia L. Olsvig-Whittaker

"Sillä Herra, sinun Jumalasi, vie sinut hyvään maahan, laaksoissa ja vuorilla vuotavien purojen, lähteiden ja syvien vesien maahan, nisun ja ohran, viiniköynnöksen, viikunapuun ja granaattiomenapuun maahan, jalostetun öljypuun ja hunajan maahan" (5.Moos. 8:7-8).

Monet viisaat ovat kommentoineet syitä, miksi Eretz Israelia (Israelin Maata) kuvailtiin, ei ainoastaan maisemien termein, vaan myös tietyillä sadoilla. Näiden lajien symbolisesta merkityksestä on usein keskusteltu talmudilaisissa ja raamatullisissa selitysteoksissa. Joka tapauksessa, toinen lähestymistapa näiden jakeiden ymmärtämiseksi on muinaisen Lähi-idän kulttuurin ja ekologian ymmärtäminen ja näiden lajien rooli niiden sisällä. Koska Raamattu on myös kertomus kansasta sen maassa, tämä ymmärrys on ratkaiseva.

Eretz Israel on ainutlaatuisesti ja ennen kaikkea maanviljelys- ja paimentolaismaise- ma, jossa on muinaisia pengerryttyjä peltoja, joskus yhtä vanhoja kuin kuningas Daa- vidin aika. Varsinkin puolihedelmättömässä kukkulamaastossa lähellä Hebronia, Bet- lehemia, Jerusalemia ja Sikemiä, harjoitetaan usein erittäin perinteellistä maanvilje- lystä. Muinaiset sadot ovat vielä löydettävissä – pieniä peltoja nisuja, ohraa, kahvi- hernettä, seesamia ja vihanneksia siroteltuna viinipuutarhojen, oliivipuutarhojen ja hedelmäpuiden väliin. Jordanjoen ja Kuolleen Meren kuumassa sisämaassa olevasta keitaasta löytyy myös taatelilehtoja. Tämä maisema, erilaisine peltoineen, on toden- näköisesti melko samanlainen kuin Raamatullisella ajalla, vain pienillä muutoksilla. Perinteiset sadot ovat kunniakkaasti sopineet Lähi-idän kuivaan, arvaamattomaan il- mastoon ja rikkaaseen maaperään, ja ovat kestäneet kookasta ihmispopulaatiota sa- malla maaperällä muutamia tuhansia vuosia.

Arkeologiset tutkimukset ehdottavat, että täällä Lähi-idässä ihminen ensimmäistä ker- taa koki muutoksen metsästyks- ja keräilykulttuurista maanviljelys- ja paimentolais- kulttuuriin noin 10,000 vuotta sitten. Arkeologiset arkistot, esimerkiksi, näyttävät Je- rikon olevan yksi vanhimmista vakituisista maanviljelysasutuksista (neoliittinen, noin 7,750 eKr., kts. Kislev et al., 1986). Monia muitakin neoliittisiä maanviljelysasutuk- sia on löydetty Lähi-idästä, enimmäkseen kauan sitten hylättyjä, joiden sato on sa- mantapaista kuin mitä Jerikosta on löydetty, ehdottaen laajalle levinnyttä yhteistä kulttuurista ekologiaa. Tämän jatkuvan ihmisten miehityksen alla, ihmisen ja muiden lajien vuorovaikutuksella tässä ympäristössä oli perusteellinen vaikutus molempiin osapuoliin. Miksi ja miten tämä prosessi tapahtui Lähi-idässä – aikakausi, jota kutsu- taan ”Neoliittiseksi Vallankumoukseksi” (termi, jonka ilmeisesti keksi Gordon Chil- de, 1954, 1957) – ovat yksityiskohtia tämän artikkelin laajuuden ulkopuolelta, mutta lukijat voivat viitata Butzeriin (1982) saadakseen hyvän esittelyn tästä aiheesta.

Yksi esihistorian suurimmista muutoksista ihmisten elämäntyyliin oli tämä muutto metsästäjä-keräilijän tarjolla olevista vaihtoehdoista harkittuun toimintaan lisätäkseen ruoan tuotantoa. Se näyttäisi olleen asteittainen prosessi, alkaen ruoan keräilyn tehostamisella, ja ehkä ympäristöllisillä manipulaatioilla, kuten kasvin tuotannon kiihdyttäminen tulella. (Nykyaikaiset keräilijät, kuten Australian aboriginaalit ja Namibian bushmenit yhä harjoittavat tällaista ”ympäristön lisäystä” ilman varsinaista sadon jalostamista.) Ihmiset tässä siirtymävaiheessa ehkä ensiksi huomasivat, miten hedelmällisiin roskakasoihin (middeneihin) vahingossa jätetyt siemenet itivät ja tuottivat runsasta viljaa tai hedelmää. Näistä havainnoista seuraava tiedollinen jättiläisaskel oli toivottujen kasvien harkittu istuttaminen ja hoitaminen – toisin sanoen maanviljelystä.

Silloin, kuten nyt, maanviljelijät etsivät ”parempia” yksilöllisiä kasveja, joita jalostaa sadon parantamiseksi. Niitä, joilla oli suosittuja ominaisuuksia (suuremmat siemenet, enemmän, tai maukkaammat hedelmät) suosittiin siemensadoksi, ja vähemmän haluttuja yksilöitä syötiin tai heitettiin pois. Ajan myötä tämä valikointi hiljalleen muutti satolajien biologian. Tyypillisesti, maanviljelykselliset lajit erosivat niiden villeistä sukulaisista suuremmalla tuotannolla (siemenet, hedelmät, jne.) ja vähemmällä vastustuskyvyllä tauteja ja petoeläimiä vastaan. Ajan myötä populaatiot, joita käytettiin satolajeina, eivät voineet enää selviytyä luonnossa; niistä oli kehittynyt todellisia satolajeja, joita tunnetaan ”maalajikkeina.”

Maanviljelys vaati ihmisten osalta myös käytöksellisiä muutoksia. Metsästäjä-keräilijän vaeltelijan elämän sijasta maanviljelystä harjoittavan heimon täytyy pysyä yhdessä paikassa, ainakin kasvukauden ajan, jotta se voi istuttaa, suojella ja korjata satoa. Ei-tuottelioiden ajanjaksojen aikana maanviljelystuotteiden säilyttäminen myös vaatii enemmän vakaita asutuksia. Teoreettinen kysymys on, oliko maanviljelyksessä kyse kasvilajien vai maanviljelijöiden kesyttämisestä!

Raamattu jatkaa tätä tarinaa satokasvien alkukesyttämisen jälkeen, mutta kuitenkin tarpeeksi lähellä maanviljelyksen ensivaiheita (varsinkin varhaisimmissa kirjoissa), jotta saisimme erikoisen kirjallisen ikkunan meidän maanviljelyksellisen menneisyyden juuriin. Perinteet ja Raamattu toteavat tiettyjä maanviljelyksellisiä kasvilajeja, jotka erityisesti siunaavat Eretz Israelia, varsinkin ne, joita tunnetaan Seitsemänä Lajina. Nämä ovat itse asiassa osa sarjaa vuosittaisista ja monivuotisista sadoista, jotka tarjosivat peruselintarvikkeet Lähi-idän ja Välimeren ruokavaliolle. Useimmat niistä ovat peräisin Lähi-idälle synnynäisten villien lajien muinaisesta kesyttämisestä. Vaikka arkeologiset arkistot ovat melko selkeitä kasvien kesyttämisen ajoituksesta ja Lähi-idän maanviljelyselämäntavan alkamisesta, itse kasvin kesyttämisen biologia vaati jonkin verran mielenkiintoista tieteellistä nuuskimista tarinan kokoamiseksi. Israelilaiset tiedemiehet ovat olleet avullisia tässä etsivätarinassa, huomattavimmin Professorit Michael ja Daniel Zohary (isä ja poika), jotka ovat systematiikan ja ekologisen perinnöllisyystieteen tutkijoita Jerusalemin Heprealaisessa Yliopistossa. Seu-

raava artikkeli on yhteenveto Zoharien ja heidän kollegoidensa löydöistä koskien Seitsemää Lajia.

Nämä tutkijat kysyivät muutamia peruskysymyksiä: Miksi nämä erityiset kasvit kesytettiin? Mikä teki näistä tavoiteltuja, ja mikä teki kesyttämisen mahdolliseksi? Mitkä ominaisuudet erottivat kesytetyt kasvit sukua olevista villeistä kasvilajeista? Onko ekologisia, perinnöllisiä ja maantieteellisen levinneisyyden malleja satojen kantaisille? Näiden kysymyksiä vastaukset antaisivat vähän oivalluskykyä sadon kesyttämisen prosessin alkuvaiheista.

Ensimmäinen askel vastauksien löytämiseksi näille kysymyksille oli villien lajien ekologian ja maantieteellisyyden tutkiminen, niiden biologian vertaaminen muinaisten viljeltyjen satojen kanssa. Lyhyesti, minä seuraan heidän lähestymistapaansa Raamatun Seitsemän Lajin suhteen: vehnän, ohran, viikunan, oliivien, rypäleiden, granaattiomenien ja taateliä, jotta me voisimme ymmärtää näiden lajien tärkeyden muinaisessa Lähi-idässä.

Viljeltyjä vehniä (hepr. *chita*) on todellisuudessa neljä lajia, joista kolmea viljellään tällä alueella. Kaksi on mainittu Raamatussa: kaksijyväs- (*Triticum dicoccum*) ja karkeavehnä (*Triticum durum*), kumpikin tunnettuja nimellä *chita*, ja yksijyväsvehnä (*Triticum monococcum*, (*kosmot*)), jota virheellisesti kutsutaan *speltiksi* suurimmassa osassa englanninkielisiä Raamatun käännöksiä. Kolmas, leipävehnä, (*Triticum aestivum*) todennäköisesti saapui kauempaa idästä exoduksen ajan jälkeen, eikä sillä ole erityistä muinaista hepreankielistä nimeä.

Ohra ja suurin osa vehnän kantaisista (lukuun ottamatta *Aegilops squarrosa*) olivat syntyperäisiä Eretz Israelissa, ja viljeltyjä kantaisia voi löytää maasta jopa tänäkin päivänä. Ohra suvaitsee suolaisuutta enemmän kuin vehnä, ja sitä voi löytää jopa Negevin aavikolla. Yksijyväsvehnää löytyy Juudean kukkuloilla ja kaksijyväsvehnä on rajoittunut Galilean alueelle ja siitä pohjoiseen. Sekä ohra että alkukantaiset yksijyväs- ja kaksijyväsvehnät olivat alkuaan kesytetyt neoliittisessä Lähi-idässä, noin 8,500 eKr. (Zohary and Hopf, 1993).

Leipävehnä, *T. aestivum* luotiin risteyttämällä, todennäköisesti Iran-Afganistanin alueella. Tämän lajin varhaisimmat arkeologiset jäännökset (pääasiassa hiiltyneitä siemenjäännöksiä) on löydetty Kaspianmeren alueelta, noin 4700 eKr. Se vähitellen korvasi alkeellisemmat vehnät pronssikaudella.

Ohra (*Hordeum vulgare*) (hepr. *sheora*) pidetään vehnää alempiarvoisena (vähemmän gluteenia, kovempaa leipää), mutta on vastustuskykyisempi, joka kestää kuivempia olosuhteita, enemmän suolaisuutta ja köyhempää maaperää. Sitä myöskin kesytettiin ja viljeltiin neoliittisellä aikakaudella, ehkä 7:stä lajista ensimmäiseksi kesytetty. Hiiltyneitä jäännöksiä diploidisista, kesytetyistä ohrista on löydetty neoliitti-

sessä Jerikossa ja ajoitettu 8,500 eKr (Zohary and Hopf, 1993). Tämän kantaisä, *H. spontaneum* on runsas Israelin alueella, levittäytyen Galileasta Negeviin. Se kypsyy kuukautta tai aiemmin kuin vehnä, ja pystyy sietämään enemmän suolaisuutta.

Kolme asiaa luonnehtii näitä kahta kesytettyä viljalajia: (1) Ne ovat pääasiassa (95%+) itseään hedelmöittäviä – joka suojaa tavoiteltujen piirteiden puhtauden risteytymästä villien ekotyypin kanssa; (2) tukeva siemenvarsi (rachis), joka mahdollistaa sadonkorjuun menettämättä siemeniä; ja (3) enimmäisessä tapauksissa, kuorettomia siemeniä. (paljaita siemeniä on paljon helpompi puida)

Ohran kohdalla kesyttämisen prosessia on tutkittu tiiviisti, ja se kulminoituu ”rachis”-kysymykseen – varren osa, joka liittyy siemenen kasviin, joka normaalisti hajoaa kun kasvi kuivuu, mahdollistaen hajaantumisen. On yksi geeni, joka säätelee ”hauras rachis”-ominaisuutta tässä lajissa. Suurin osa villoista populaatioista on ylen polymorfisia (Nevo et al. 1986), osa yksilöistä kantamalla ”hauras”-ominaisuutta ja osa ei, vaikka ”hauras rachis” vallitsee villoissa populaatioissa. Ohra jäännöksiä natufialaisesta metsästäjä-keräilijän mesoliittisen kauden arkeologisista arkistoista näyttävät ”hauras rachis”-ominaisuuden vallitsevan, vastaavanlaisesti kuin villissä populaatiossa. Jäännökset neoliittisesta (maanviljelyksellisestä) kaivauksesta osoittavat päinvastoin suurta prosentuaalisuutta ”tukeva rachis”-ominaisuutta. Mitä oikein tapahtuu?

Prof. D. Zohary tulkitsee tätä valikoivan painostuksen muutoksena. ”Keräilykulttuurin” aikana olisi itse asiassa ollut valikoima, joka suosii ”hauras rachis” siemeniä. Siis siemenet, jotka hajosivat emokasvista keräilyn aikana, jäisivät alueella tuottamaan seuraavaa villin ohran sukupolvea. Ihmiset olisivat syöneet ”tukeva rachis” siemenet puimisen jälkeen. Tämän valikoiman kääntäminen päinvastaiseksi tapahtui, kun ihmiset keräsivät ja säilyttivät siemeniä satojen istuttamista varten. Tässä tapauksessa vain puimiseen asti säilytetty siemen istutettaisiin ja ”tukeva rachis” geeniä suositeltiin, tuloksena ”hauras”-ominaisuuden häviäminen.

Viiniköynnös (*Vitis vinifera*) (hepr. *gefen, anavim*): omistaa syvällisen arvon Raamatussa rauhan ja menestyksen symbolina: ”*He istuvat kukin oman viinipuunsa ja viinipuunsa alla kenenkään peljättämättä*” (Miika 4:4). Viiniköynnös symbolisoi myös Israelia (Psalmit 80:8, Jesaja 5). Outoa kyllä, tämä laji ei ollut syntyperäinen Lähi-idälle ja se ilmeisesti otettiin käyttöön kesyttämisen jälkeen.

Rypäleitä viljeltiin ensin varhaisella pronssikaudella Pohjois-Kreikassa (missä villi kantaisä *V. sylvestris* yhä esiintyy) noin 6,500 vuotta sitten. Keskiseen pronssikauteen mennessä (noin 5000 vuotta sitten) viiniköynnöksiä viljeltiin Israelissa, Syyriassa ja Egyptissä. Sekä villit että kesytetyt rypäleet kasvavat nopeasti kesällä, noin 2-4 metriä kaudessa. Villirypäleiden pölytys tapahtuu mehiläisten välityksellä. Villirypäleet ovat kaksikotisia (niitä on sekä maskuliinisiä että feminiinisiä kasveja), mutta kesytetyt rypäleet ovat yksikotisia (molemmat sukupuolet yhdessä kasvissa), joilla on kak-

sineuvoiset kukat, jotka ovat useimmiten itse-hedelmöittäviä. Kuten ohra, tässä on yhden geenin ero villin ja viljellyn rypäleen välillä.

Viikunat (*Ficus caria*) (hepr. *te'ena*) olivat ensimmäinen Raamatun mainitsema hedelmä (1.Moos. 3:7): ”ja he sitoivat yhteen viikunapuun lehtiä ja tekivät itselleen vyöverhot.” Se myös, kuten köynnös, kuvastaa rauhaa. Myös niin kuin viiniköynnös, viikuna on peräisin Eretz Israelin ulkopuolelta ja se ilmeisesti otettiin käyttöön kesytämisen jälkeen.

Viikunoita viljeltiin neoliittisellä kaudella (7000 eKr.). Jotkut kirjailijat pitävät villien viikunoiden kesyttämisen tapahtuneen Turkin luoteisosissa, Mustallamerellä², toiset pitävät sen tapahtuneen missä tahansa Aigeianmeren alueella. Viikunat olivat arvokkaita varhaisperuselintarvikkeita, koska niillä oli korkea energia-aste ja niitä voitiin säilyttää painettuina kakkuina. Niitä esiintyy sekä ”maskuliinisina” että ”feminiinisinä” puina, joiden ”maskuliinisilla” on sekä maskuliiniset että feminiiniset kukat; feminiinisellä vain feminiiniset kukat. Ampiainen, mikä muodostaa kasviäkämän maskuliiniseen, ja viikunan feminiiniseen, hedelmöittää viikunat. Varhaismaanviljelyksessä, ja joissain viikunanviljelysmuodoissa nykypäivänä, maskuliinisia ”capriviikunoita” täytyi ottaa käyttöön ”feminiinisessä” tarhassa, jotta ampiainen voisi pölyttää feminiiniset hedelmät. Tänäaun suurin osa viikunoista on parthenogeenisiä, toisin sanoen neitseellisiä.

Oliivi (*Olea europaea*) (hepr. *zajit*) on syntyperäinen Eretz Israelissa, ja sitä löytyy täällä yhä villinä. Sitä viljeltiin ensimmäisen kerran noin 5700 vuotta sitten (kalkoliittisella kaudella) pohjoiseen Kuolleesta merestä.

Oliivi on epätavallisen hyödyllinen laji – lähes jokainen osa siitä on hyödyllinen ihmiselle. Hyödyllisin osa on hedelmä, sekä ruokaa että öljyä varten. Kovaa, vahvasti juovikasta puuta käytettiin loistavia kaiverruksia ja talousesineitä varten. Jopa kutistuvat lehdet käytettiin puhtaiden eläinten alustaksi (Zohary 1982).

Kesytetyt oliivivariaatiot saattoivat olla harvoja periytyimiä. Villiä variaatiota pidetään nyt saman lajin alalajina, ja se on täysin keskenään risteytyvä. Kesytetyt oliivisiemenet useimmiten palautuvat villiin tyyppiin; siispä oliiveja yleensä levitetään leikkaamalla, kuten myös granaattiomenia. *Olea europa* on suvun ainoa laji Välimerellä; muut ovat Afrikassa, Intiassa ja Australiassa.

Paavali, Roomalaiskirjeen 11:17-24, viittaa ei-juutalaisiin uskoviin villoin oliivipuun oksina, oksastettu Israeliin, luonnonvastaisesti. Itse asiassa, tämä kuvaus (vertaus) on vastoin tavanomaista käytäntöä, jossa kesytetyt variaatiot oksastetaan villeihin. Tämä käytäntö mahdollisti valikoiman leikattuja oksia, jotka kantavat haluttua hedelmää,

² Alkuperäisen tekstin ”Caspian Sea” tuotti hämmennystä kääntäjille Kaspiameren sijainnin johdosta. Kääntäjät katsoivat sekaannuksen lieventämiseksi parhaimmaksi kääntää ”Mustameri.”

mutta vähemmän voimakasta kasvua, ja niiden oksastaminen lujempaan, taudeille vastustuskykyisempään villin oliivin juurakkoon, joka tuotti vähemmän toivottua hedelmää. Maanviljelyksessä, oksastuksen ja juurakon geneettiset ominaisuudet – sen tähden myös niiden luonteenpiirteet – pysyvät erillään, mutta juurakon tautien vastustuskyky suojelee alttiimpaa, hedelmää tuottavaa oksaa (lisätietoa, Hepper 1992).

Granaattiomenaa (*Punica granaum*) (hepr. *rimon*) on löydetty neoliittisesta Gezeristä, varhaispronssikauden (4,500 eKr.) Jerikosta ja Aradista, joka viittaa laajaan maanviljelykseen, sillä se ei ole syntyperäinen tälle alueelle. Villiä kantaisää on runsaasti Kaspianmeren eteläpuolella ja Turkin koillisosissa, Albaniassa ja Montenegrossa. Granaattiomenaa pidettiin laajalti hedelmällisyyden symbolina muinaisessa Lähi-idän ikonografiassa yhdessä hedelmässä olevan suuren siemenmäärän johdosta. Se ei kuitenkaan ollut paikallisen ruokavalion peruselintarvikkeiden joukossa (Zohary 1982), ja se ilmeisesti säilyi Seitsemän Lajin joukossa sen symbolisen arvonsa vuoksi. Kuten oliivi, se on vähäsukuinen puu; ainoastaan yksi toinen laji on olemassa tässä suvussa.

Taatelit (*Phoenix dactylifera*) (hepr. *tamar*) olivat todennäköisin lähde Raamatussa mainitulle hunajalle, koska mehiläisviljely otettiin käyttöön Eretz Israelissa vasta hellenistisellä ajalla. Taatelipuun hedelmällä voi tuottaa hunajamaisen siirapin, jota käytetään yhä tänä päivänä. Taateleita ensin viljeltiin 6000 vuotta sitten, pääasiassa aavikkokeitaiden puina. Ne kukoistavat suolapitoisessa vedessä ja kantavat hedelmää kesän lopussa.

Taatelit esiintyvät sekä maskuliinisina että feminiinisinä puina, ja siemenet tuottavat 50% maskuliinisia, 50% feminiinisiä jälkeläisiä, täten herättäen ongelman maanviljelykselle. Maskuliiniset puut ovat tietysti kelvollisia vain pölytykselle, ja koska yksi maskuliininen puu riittää 25-50 feminiinisen puun pölyttämiseen, taateleita yleensä levitetään leikkaamalla. Yksi vanha maanviljelyskäytäntö on käsin ”pölyttää” feminiiniset maskuliinisella siitepölyllä tuotannon lisäämiseksi. Lisäksi on ollut valikoima parthenokarpia, kypsien, hedelmättömien, tai itse-hedelmöittävien hedelmien tuotanto.

Joitakin asioita voi auliisti havaita Lähi-idän ruoankeräilyssä ja varhaismaanviljelyksen lajien sarjassa:

1. Suurella osalla satoja oli korkea kaloripitoisuus, joko tärkkelyksenä tai sokerina, ja suhteellisen suuret hedelmät ja siemenet. Toisin sanoen, näiden lajien keräämiseen ja korjuuseen käytetty ihmisenergia oli suhteellisen pientä verrattuna hankittujen kalorien määrään. Tämä ruokamieltymyksen malli on kovin järkevä, sopien ajankohtaiseen ekologiseen ymmärrykseen parhaasta rehustusstrategiasta.

2. Oliivia lukuun ottamatta, jolla on korkeat arvot taninia, halutuilla villi- ja satolajeilla oli matalat kemikaaliset myrkkyarvot niiden syödyissä osissa. Vaikka ihmiset voisivat sulattaa matalia myrkkyarvoja, he eivät suosisi tällaisia lajeja peruselintarvikkeina. Esimerkiksi, yksi syy miksi microlegumes lopulta hylättiin, oli ehkä niiden korkeat syanidihdisteet. Vähäisin määrin niitä voitiin syödä ilman vahinkoa, mutta suurina määrinä ne voivat olla hyvin myrkyllisiä. Kuten terhot, ne pysyivät Lähi-idän köyhyys- ja nälänhätäräukina viimeaikoihin asti, mutta niitä ei koskaan kesytetty.

3. Satojen korkea kausiluonteinen tuotanto Lähi-idässä vaati säilytystilaa sadonkorjuun välisille jaksoille (ja satojen epäonnistumisen varalle). Siemenet ja sokeririkkaat kuivatut hedelmät säilyivät hyvin pitkiä ajanjaksoja verrattuna kasvin varteen ja juurimukulaan. Toisin kuin tropiikkien tilanne, jossa ruokaa voitiin tuottaa ympäri vuoden ja tärkkelyspitoiset juuret muodostivat ruokavalion peruselintarpeet, Lähi-idän maanviljelijöiden täytyi pärjätä korkeasti kausiluonteisen satotuotannon kanssa, ja kuukausien tai vuosien ruoanvarastoinnin kanssa.

4. Nämä lajit olivat enimmäkseen melko ”ruohoisia” lajeja, joilla oli suuri kasvunopeus ja korkea lisääntymisnopeus, joka vaati korkeita asteita maaperäravinnetta. Tämä asetti tiettyjä rajoituksia minne ja miten ihmiset voivat viljellä, ja lopulta johti toistuviin ongelmiin maaperän köyhtymisen kanssa. Eretz Israelia oli onneksi siunattu suhteellisen nuorella, hedelmällisellä maaperällä, joka pystyi tukemaan satoja, jos riittävä määrä vettä oli saatavilla. Toiset alueet samanlaisilla maaperätyypeillä (Kiinan lössitasangot, Egyptin jokivarsi tulvatasangot, Intia ja eteläinen Mesopotamia, ja Andien ja Meksikon rikkaat, vulkaaniset ylängöt) yhtäläisesti tukivat sivistyksen keskuksia. Jotkut, kuten Mesopotamia, saattoivat rappeutua kun maaperä ei enää pystynyt tukemaan ravinnevaativia satoja.

5. Geneettisesti, monet varhaiset satolajit olivat laajasti itse-hedelmöittäviä, tai pysyivät lisääntymään vegetatiivisilla leikkauksilla. Kun haluttuja ominaisuuksia omaava yksilö löytyi, se voitiin levittää puhtaalla piirteellä – korkeasti tavoitettu ominaisuus kun kasvijaalostuksen ymmärtäminen oli vielä heikkoa. Villien ja kesytettyjen piirteiden erot saattoivat olla alunperin hyvin pienet, mutta nämä levittämisen keinot mahdollistivat haluttujen variaatioiden nopean levittäytymisen.

6. Maantieteellisesti usein varhaissatokasvit olivat syntyperäisiä reunama-alueina pidetyille alueille, kahden tai useamman suurehkon biomin, kuten metsän ja aavikon välillä. Villiohra on vallitseva tammipuistossa ja Lähi-idän puoliaavikon vuotuisessa ruohomaastossa, raja-alue aavikon ja todellisen Välimeren metsän kasvillisuuden välissä. Taatelit ovat syntyperäisiä aavikkokeitaille. Puiset satolajit – granaattiomena, köynnös ja oliivi – olivat ilmeisesti pääasiassa syntyperäisiä Lähi-itää ympäröivien järvien avoimille metsämaille – Kaspiameri, Van-järvi, jne. Mikään näistä kasvu- paikoista ei levittäydy laajalle alueelle, eikä niitä voida pitää vallitsevina kasvillisuustyyppinä. Bultzer (1982) on väittänyt, että ihmismetsästäjä-keräilijät keskittyivät

tällaisiin raja-alueisiin, jossa he pystyivät helposti sisäistymään ja käyttämään hyväkseen laajan valikoiman maisemia erilaisia ruoan keräystapoja ja suojapaikkoja varten. Sen tähden maanviljelykseen siirtymisen aikana huomion keskipiste saattoi hyvin olla näiden raja-alueiden ekosysteemien lajeissa. Emme koskaan pysty tarkalleen tietämään keskittivätkö keräilijät huomionsa näihin raja-alue ekosysteemeihin sen tähden, että halutuimmat lajit esiintyivät niissä, vai käyttivätkö keräilijät hyväkseen pääasiassa lajit maisemista, joissa he viettivät enemmän aikaa muista syistä (kuten metsästys).

Me nyt tiedämme, että 5. Mooseksen kirjan 8:7-8 mainitut Seitsemän Lajia olivat todellakin suuri osa Lähi-idän varhaisen maanviljelyksen lajisarjaa. Jotkut olivat ratkaisevia neoliittisessä vallankumouksessa. Jotkut olivat myöhempiä lisiä kun kauppa ja matkustaminen mahdollistivat satolajien keräilyn ja vaihtamisen eri kulttuurien välillä. Me tiedämme, että muinaiset yhteiskunnat nousivat tai kaatuivat satomenestyksen mukaan, koska suurin osa ruoasta tuotettiin paikallisesti. Tästä syystä ihmisen esihistoria ja Lähi-idän historia ovat tiukasti punoutuneet varhaisten maanviljelyssatokasvien biologisen historian kanssa.

Kirjallisuusluettelo

- Butzer, K.W. 1982. *Archaeology as Human Ecology*. Cambridge University Press.
- Childe, V. Gordon, 1957. *The Dawn of European Civilization*, 6th Edition, Frogmore, Grenada Publishing Ltd. (1973 reprint)
- 1954. *New Light on the Most Ancient East*, 4th Edition, New York, Grove Press (1957 reprint).
- Hepper, N. F. 1992. *Illustrated Encyclopedia of Bible Plants*. InterVarsity Press, Leicester, England.
- Kislev, M.E., Bar-Yosef, O., and Gofer, A. 1986. Early Neolithic domesticated and wild barley from Netiv Hagdud region in the Jordan Valley. *Israel Journal of Botany* 35: 197-201.
- Nevo, E., Beiles, A., Kaplan, D., Golenberg, E.M., Olsvig-Whittaker, L. and Naveh, Z. 1986. Natural selection of allozyme polymorphisms: A microsite test revealing ecological genetic differentiation in wild barley. *Evolution* 40: 13-20.
- Zohary, D. and M. Hopf 1994. *Domestication of Plants in the Old World*, 2nd edition. Oxford Science Publications, Clarendon Press, Oxford.
- Zohary, M. 1982. *Plants of the Bible*. Cambridge University Press, Cambridge.

Kirjailijasta

Tohtori Linda Olsvig-Whittaker on ekologisti Israelin Luonto ja Puisto Viranomaisen Tiede ja Keskustelu osastossa Jerusalemissa. Hän on ansainnut tohtoritutkinnon ekologiassa ja kehitysbiologiassa Cornell Yliopistosta (1980), ja hän oli tutkija ja luennoitsija Ben Gurion Yliopiston Aavikko Ekologian Mitrani Keskuksessa, Israelissa, vuosien 1984 ja 1994 välillä, ennen liittymistään INPA:han. Hänen tutkimustoi-

mintoihinsa kuuluu villivehnän ja ohran populaatiogenetiikka. Hän on Jerusalemin Ro'eh Israel messiaanisen seurakunnan jäsen.

Paavali ja Jom Kippur Apostolien Teoissa Hilary Le Cornu ja Joseph Shulam*

"Mutta kun paljon aikaa oli kulunut ja purjehtiminen jo oli vaarallista, sillä paastonaikakin oli jo ohi, varoitti Paavali heitä..." (Apt. 27:9).

Vaikka Paavalin laiva todennäköisesti saapuu paikkaan nimeltä Kauniit Satamat (vrt. jae 12), lauseen ”kun paljon aikaa oli kulunut” viittaus on epäselvä, varsinkin suhteessa myöhempään lausekkeeseen – ”ja purjehtiminen jo oli vaarallista.” On mahdollista, että esitysmuoto on ehdoton, osoittaen, että kun laiva saapuu paikkaan Kauniit Satamat, on yhä ”riskialtis” kausi vuodesta, ja sillä välin kun miehistö neuvottelee, se muuttuu vaaralliseksi – se on 14. syyskuun – 11. marraskuun tienoilla. Vaihtoehtoisesti toinen lauseke saattaa määrätä ensimmäistä, ehdottaen, että vaarallinen kausi oli alkanut jo aikaisemmin. Samanaikaisesti tosiasia, että Luukas jättää mainitsematta Sukkot-juhlan (Lehtimajanjuhla), näyttäisi vihjaavan, että Lehtimajajuhla, joka on viisi päivää Sovituspäivän (”paastonaika”) jälkeen, ei ole vielä tullut, ja että keskustelu tapahtuu näiden kahden juhlan viiden päivän välisenä aikana (vrt. Riesner: 225).

Juutalaiset merenkulkulaskelmat ovat – kuten monissa muissa tapauksissa – suorassa suhteessa juhliin: ”R. Jonathan sanoi: Kolme asiaa annettiin lahjana maailmalle, nimittäin Toora, taivaankappaleet ja sade... R. Isaac b. Marion sanoi: Myös Suuren Meren ylittäminen: *Näin sanoo Herra, joka teki tien mereen* (Jes. 43:16) – Helluntaista [Lehtimajan-]juhlaan; *ja polun valtaviin vesiin* – [Lehtimaja-]juhlasta Hanukkaan [toisin sanoen, noin lokakuun puolivälistä joulukuun loppuun meri on ”valtava” – myrskyinen – kykyä kulkea sen yli pidetään Jumalan lahjana]” (Gen.R. 6:5) (vrt. JShab. 19b).

Tutkijat ovat ehdottaneet, että kreikankielisen ”kai”-sanon liittäminen – ”sillä paastonaikakin oli jo ohi” tässä osoittaa vuotta, jolloin Sovituspäivä (Tishrikuun 10. päivä) sattui myöhempään kuin syyspäiväntasaus (23./24. syyskuuta), joka edustaa ”Rooman rajoitusta” turvalliselle matkustamiselle (vrt. *ibid*: 224). Vaikka valinta 23./24. syyskuuta 14. syyskuun (Vegeriuksen päivämäärä purjehduskauden päättymiseen) sijaan vaikuttaa mielivaltaiselta, Sovituspäivä osui myöhäiseen lokakuun 5. päivään vuonna 59. Tämä olosuhde toimii hyvänä tukena Luukkaan tekstille, kun hyväksytään, että talvikausi ei sulkenut laivaliikennettä kokonaan. Se tosiasia, että Hanukka (joka voi ajoittain osua aivan joulukuun loppuun) edustaa juutalaisten laskelmien mukaan kaiken purjehduksen päättymisajankohtaa, saattaa hyvinkin vahvistaa väitettä, että laivat jatkoivat melko säännöllisesti purjehdusta näin myöhään.

Tälle väitteelle voi vielä esittää tukea yhdestä talmudilaisesta kertomuksesta, joka täsmentää purjehduksen päivämäärät: ”R. Joshua b. Tanhum b. R. Hiyya Kefar Haginista oli Vähä-Aasiassa [toisinsanoin: Essa, Kinneretin eteläpuolella] ja halusi tehdä merimatkan. Sanoi yksi [roomalainen] emäntä hänelle: ’Olen hämmästynyt, että yksi lähtisi matkalle tähän aikaan vuodesta.’ Hänen isänsä ilmestyi hänelle unessa [ja varoitti häntä]: ’Poikani! [kuolisitko] ilman hautaamista, [näin täyttäen jaetta] *Eikä saisi edes hautaustakaan*’ (Saar. 6:3)? Mutta hän ei välittänyt kummankaan sanoista ja se [kohtalo] kohtasi häntä” (Gen.R. 6:5) (vrt. JShab19b).

Jos lehtimajajuhla määrää ”juutalaisen purjehduskauden” lopun, on järkevää olettaa, että Luukkaan maininta ”paastosta” (katso alhaalla) vihjaa, että vaarallinen kausi on juuri alkamassa. (Lasaian maininta saattaa toimia tässä tapauksessa osoittajana, että talvehtiminen Kauniit Satamat-paikassa voitaisiin hyväksyä – ainakin matkustajien ja miehistön osalta – hankkimalla majoituksen lähikaupungissa. Länsimaisessa tekstissä annetun huomautuksen mukaan – jonka mukaan matka Sidonista Myyraan kestää viisitoista päivää – laiva olisi lähtenyt Sidonista syyskuun 20. päivän paikkeilla (25. Elukuuta).

Todennäköisyys, että laiva olisi lähtenyt satamasta sen vuoden Tishrikuun 10. päivänä, on hyvin heikko, sillä pakanapäivämäärää – 5. lokakuuta – pidettiin pahan enteen päivänä roomalaisissa piireissä (vrt. Casson: Ships, 155). Paavalin ”varoitus” saattoi kantaa tiettyä painoarvoa hänen kuulijoidensa keskuudessa, sillä ”uskonnollinen” neuvo oli tärkeää pohdittaessa mahdollisesti uhkaavaa matkaa. Yksi testeistä, millä erotettiin todellinen filosofi valheellisesta, oli hänen tyyneytensä paineen alla. Jos hän opetti tuomion lykkäämisen hyveitä, hänen tulisi pysyä tyynenä vaarallisessa merimyrskyssä ollakseen yhdenmukainen opetuksensa kanssa – kuten todella teki Skeptikko Pyrrho, sitä vastoin Peregrinus todistaen siten itsensä valheelliseksi profeetaksi (vrt. Keener: 402).

”Paastonaika” on yksi monista nimistä joilla Jom Kippur, Sovituspäivä – ”suurin juhlista” (Philo, *Spec.Leg.* 2.194) – tunnetaan (katso alhaalla). Yhtenä Herran ”Pyhistä kokoon kutsumisista” ja ”valituista ajoista,” Jom Kippur muodostaa huipun ”kymmeneille katumuksen päiville,” jotka alkavat Rosh Hashanalla (Uusi vuosi – Raamatullinen ”Pasuunansoitonjuhla”) ja huipentuvat suureen ja juhlalliseen päivään, jolloin ”toimitetaan teille sovitus teidän puhdistamiseksi; kaikista synneistänne te tulette puhtaksi Herran edessä” (3.Moos. 16:30) (Tishrikuun 10.päivä). Juhla tunnetaan myös ”levon päivänä” (3.Moos. 16:31, 23:32; 1QpHab 11:6f), joten on kiellettyä suorittaa minkäänlaista työtä sinä päivänä – kuten sapattina (vrt. Meg. 1:5). (Tishrikuu on kokonaisuudessaan yhteenkuuluva anteeksiantamuksen kanssa: ”Mitä tarkoitetaan Tishrillä? R. [Hiyya] ben Maryan mukaan, joka lainaa R. Leviä, Sinä peruutat [*tishri*] ja annat anteeksi meidän syntimme [kuin ne olisivat henkäystä kevyemmät]. Milloin? *Seitsemännessä kuussa*” (Pes.Rab. 40:7).

Toisen Temppeleikauden aikana päivän keskeisin piirre oli korkeimman papin toimitama rituaali Temppeleissä, Jom Kippurin ollessa ainoa päivä vuodessa jolloin hänelle annettiin lupa mennä kaikkein pyhimpään. Mullikan lisäksi, jonka hän uhraisi omana syntiuhriinaan, korkein pappi uhraisi kaksi kaurista kansan edestä heidän edustajinaan, ripotellen yhden verta armonistuimelle ja lähettämällä toinen Asaselille erämaahan sen jälkeen, kun hän oli laittanut kätensä sen päälle ja tunnustanut kaikki Israelin synnit. Viisaiden mukaan, kun Asaselille lähetetty kauris sovittaa kaikki rikkomukset – jos henkilö tekee parannuksen – itse Sovituksen Päivä sovittaa (parannuksen kanssa) vuoden 70 jKr. Temppelelin hävityksen jälkeisenä aikana.

Luukkaan teksti vahvistaa raamatullisen lauseen tulkinnan ”nöyryyttäkää [kurittakaa] silloin itseänne” (3.Moos. 16:31, 23:27, 32; 4.Moos. 29:7; [11QTemp 25:11-12, 26:7]) paastoamisen suhteen. Samanaikaiset lähteet viittaavat juhlaan ”[Suurena] Päivänä” ja ”Suurena Paastona.” Syömättä ja juomatta olemisen lisäksi Viisaat toimeenpanivat neljä ”kurittamisen” lisämuotoa, kieltoja pesemiselle, voitelemiselle, nahkaan (sandaaleihin) pukeutumiselle, sekä aviolliselle yhdynnälle. Kuten Tisha b’Av (Avkuun 9.) päivänä, paastoa noudatettiin edellisestä illasta sen päivän auringonlaskuun (nyt 25-tuntinen ajanjakso) (vrt. 3.Moos. 23:32).

Vakavista rituaaleista huolimatta, Jom Kippuria pidettiin tänä ajanjaksona vertaamatomana ilona – sekä Jumalalle, joka antoi sen Israelille rakkaudella (vrt.TBE p.4), että Israelin ihmisille, jotka silloin juhlivat syntinsä sovittamista. Tannaiittinen perinne Rabban Simeon b. Gamalielin nimessä kirjoittaa: ”Israelille ei ollut iloisempia päiviä kuin 15. päivä Av-kuuta ja Sovituksen Päivä, sillä niinä päivinä Jerusalemin tyttäret kulkivat valkoisissa asuissa ... tanssiakseen viinitarhoissa. Ja mitä he sanoivat? ’Nuori mies, nosta silmäsi ja katso mitä valitsisit itsellesi...’” (Ta’anit 4:8) (vrt. Safrai ja Stern: 812).

Vaikka on olemassa hyvin vähän todistusta koskien juhlien diaspora noudattamista, voisi olettaa, että Paavali ja muut seurueessa olevat olisivat paastonneet ja omistaneet mahdollisimman paljon aikaa päivästä rukoukselle ja Tooran lukemiselle, kuin mitä olosuhteet sallivat. Philo kirjoittaa, että ”Kymmenentenä päivänä [seitsemännen kuun] on paasto, jota huolellisesti noudattavat, eivät ainoastaan hartaat hurskauden tähden, vaan myös ne, jotka eivät koskaan toimi uskonnollisesti koko loppu elämänsä. Sillä kaikki seisovat kunnioituksesta, lannistettuina päivän pyhydestä, ja hetkeksi huonoimmat kilpailevat parhaiden kanssa itsensä kieltämyksessä ja hyvyydessä ... pyhäpäivä on täysin omistettu rukouksille ja miehet aamusta iltaan käyttävät vapaa-aikaansa ainoastaan tarjoamalla anomuksia, nöyriä pyyntöjä, joissa he hartaasti pyrkivät lepyttämään Jumalaa ja pyytämään anteeksiantamusta heidän synneilleen, tahallisille tai tahattomille, ja elättämään kirkasta toivoa, ei katsomalla heidän omia ansioitaan, vaan katsomalla Hänen armeliaaseen luonteeseensa, joka asettaa rangaistuksen edelle anteeksiantamuksen” (Spec.Leg. 1.186, 2.196).

Midrashilaiset perinteet tunnustavat Jom Kippurin päivänä, jolloin Mooses otti vastaan toiset Lain Taulut, ja jolloin Aabraham ympärileikattiin (vrt. EJ 5:1376). Talmudilaiset lähteet, oletettavasti myöhemmältä ajalta, asettavat 3. Mooseksen Kirjasta luvun 16 aamun Tooraluvuksi, Maftir (päättöluku) otetaan 4. Mooseksen Kirjasta 29:7-11 ja haftara (luku Profeetoista) Jesajasta 57:15[14]-58:14 (cf. Tos.Meg. 4[3]:7; Meg. 31a). Iltapäivällä luetaan 3. Mooseksen Kirja 18, haftara yhdistää Joonan Kirjan Miikan Kirjan 7:18-20 kanssa, joiden aiheina ovat katumus ja Jumalan anteeksiantava armo (vrt. Meg. 31a).

Kirjallisuusluettelo

- Keenr, C. *The IVP Bible Background Commentary: New Testament*. Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1993.
- Reisner, R. *Paul's Early Period: Chronology, Mission Strategy, Theology*. Grand Rapids: Eerdmans, 1998.
- Safrai, S. and M. Stern. (eds.). *The Jewish People in the First Century*. 2 vols. Philadelphia: Fortress Press, 1974.

*Katkelma H. Le Cornu ja J. Shulamin teoksesta, *A Commentary on the Jewish Roots of Acts* (Jerusalem: Academon, 2003) (pienillä muutoksilla)

Siunattuja ovat anteeksiannetut Rittie Katz

Psalmit 32 ja 51

Ainoastaan ihminen, joka on ollut syntien pauloissa, kuten Daavid, voi todella tietää anteeksiannon vapauden. Ainoastaan ihminen, joka on järkeillyt, puolustellut ja selitellyt voi tietää vihdoinkin ”täysin puhtaaksi tulemisesta” ja Jumalan armoon antautumisesta syntyvän rauhan. Ainoastaan ihminen, joka on piileskellyt, kurkkinut olkansa yli ja ollut syyllisyyden kalvama voi tietää turvallisuuden, joka syntyy löydettyään puhdistumisen ja anteeksiannon meidän Isämme sydäimestä.

Miksi odotamme? Miksi kuvittelemme olevamme poikkeustapauksia? Miksi kuvittelemme voivamme paeta Hänen tutkivaa katsettaan ja että Hän jättäisi meidät rauhaan? Miksi epäilemme hänen rakkauttaan niin, että ajattelemme, että Hän aina sallisi jätettävän rakkaat lapsensa oman onnensa nojaan?

Meillä on pieni poika. Hän on muiden pienten poikien tapaan vallaton ja vilkas. Hän kiipeilee joka paikkaan ja mieluummin hyppelee kuin kävelee. Päivät, jolloin hän ei katoa ystäviensä kanssa etsimään uusia seikkailuja ovat harvinaisia. Muiden pienten

poikien tapaan hän tekee asioita, joita tylsistyneet pikku pojat tekevät. Seurauksena hän joutuu aika ajoin hankaluuksiin. Toisinaan hänen tiedetään valehdelleen välttääkseen epäillyn rangaistuksen.

Luuleeko hän todella, että hänen ”rikkeensä eivät paljasta häntä”? Luuleeko hän todella, että Jumala ei liikuta taivasta ja maata huolehtiakseen, että hänen tihutyönsä eivät jää huomiotta? Toistaiseksi Nathan ei ole vielä ilmestynyt ovelle. Joka tapauksessa meillä on ollut naapureina poliiseja ja hänen ystäviensä vanhemmat tulevat luoksemme kertomaan tietyistä rikkeistä. Kiitos Jumalalle siitä, kuinka paljon tämä yhdyskunta osallistuu lastemme elämään! Tätä on rakkaus.

Tällä tavoin pieni poikamme voi tunnustaa ja saada anteeksiannon ja puhdistautumisen. Hän tietää, että me tiedämme ja että myös muut tietävät. On turvallista tietää, että meitä ei jätetä oman onnemme nojaan, vaikka joskus niin tahtoisimmekin.

Raamatun jae sanoo, että ”*kaikki ovat syntiä tehneet ja Jumalan kirkkautta vailla*”. Tämä on varma. Olemme syntisiä. Raamatussa myös sanotaan, että ”jos me tunnustamme syntimme, on Hän uskollinen ja vanhurskas, niin että Hän antaa meille synnit anteeksi ja *puhdistaa meidät kaikesta vääryydestä*.” (1.Joh.1:9) (kursivointi kirjoittajan lisäys). Meitä ei jätetä nöyryytykseen tunnustaessamme syntimme. Sen sijaan saamme anteeksiannon ja puhdistumisen lahjan. Syyllisyys on poissa! Huolet korvautuvat mielenrauhalla. Rukous on jälleen kerran tehokas ja henkilökohtainen. Daavidin sanoin: pelastuksemme ilo on herännyt henkiin.

Rosh Hashanan ja Jom Kippurin aika on kohdallamme. Perinne sanoo, että tulevaisuutemme määräytyy näiden kymmenen päivän aikana ja että tämä on aika, jolloin tulee selvittää välit ihmisten ja Jumalan kanssa. Uskovina meillä pitää olla välit selvinä ihmisten ja Jumalan kanssa jatkuvasti, eikä meidän pidä odottaa kerran vuodessa tapahtuvaa suurta välien korjaamista.

Kaikesta huolimatta, joskus, välit eivät ole kunnossa. Me myös, pienen poikani tapaan, ajattelemme, että ehkäpä koko naapurusto ei olisikaan nähnyt syntejämme. Usko minua. Jumala kyllä on nähnyt. Aviopuolisosi on nähnyt. Lapsesi ovat varmasti nähneet ja voivat jopa toistaa tekemisiäsi ennen kuin huomaatkaan, ja mitä todennäköisimmin, pastorisi, esimiehesi ja ystäväsi ovat myös nähneet.

Nyt on aika tunnustaa syntinsä. Nyt on aika ottaa vastaan anteeksiannon ja puhdistautumisen siunaus. Nyt on aika ”astua valoon, jotta Hänen arvokas verensä puhdistaa meidät”.

Jeshua on maksanut hinnan tuodakseen meidät yhteen Jumalan kanssa vuodattamalla verensä syntiemme anteeksisaamiseksi.

Vsk 16 - Syyskuu 2004 - Elul 5764

Olkoon teillä iloinen ja siunattu uusivuosi yhteydessä Jumalan ja ihmisten kanssa.

Hag Sameach! Iloista juhlaa!